

Framdriftsrapport for

Regjeringens handlingsplan for gjennomføring av
FNs Sikkerhetsrådsresolusjon 1325 (2000)
om kvinner, fred og sikkerhet

Utenriksdepartementet, mai 2007

Innholdsfortegnelse:

1. Innledning

**Gjennomføring av Resolusjon 1325
Formålet med rapporteringen**

2. Foreløpige funn og erfaringer fra rapporteringen

3. Anbefalinger og utfordringer

Vedlegg: Rapporterte aktiviteter

1. Innledning

Gjennomføring av SR 1325

Regjeringens handlingsplan for gjennomføringen av FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325 (2000) om kvinner, fred og sikkerhet (heretter handlingsplanen og Resolusjon 1325) ble lansert 8. mars 2006. Handlingsplanen ble utarbeidet av Utenriksdepartementet og Norad i samarbeid med Forsvarsdepartementet, Justis- og politidepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet. Norske frivillige organisasjoner og forskningsmiljøer bidro med konkrete innspill.

Formålet med Resolusjon 1325 er å inkludere kvinner, og kjønnsaspektet i all planlegging, gjennomføring og evaluering av tiltak i arbeidet med fred, sikkerhet og utvikling. Det er behov for målrettede tiltak for kvinner og jenter, fordi de rammes særlig hardt av krig og voldelig konflikt, og fordi deres innsats for fred og sikkerhet ofte blir marginalisert. Kjønnssensitivitet er nødvendig for bedre løsninger og mer effektivt og bærekraftig fredsbygging og humanitær innsats.

Resolusjon 1325 setter krav om kjønnsbalansert deltagelse i fredsprosesser, og særlig beskyttelse og ivaretagelse av kvinner og barns rettigheter i krig og konflikt. Resolusjonen anerkjenner behovet for å integrere et kjønnsperspektiv i humanitær innstats, forebygging av konflikt, fredsbevaring og fredsbygging. Det er nødvendig å se disse aspektene i sammenheng for en effektiv gjennomføring av resolusjonen.

Departementene har ulike tradisjoner og virkemidler for å håndtere spørsmål relatert til kvinner og kjønn innenfor arbeidet med fred, sikkerhet og utvikling. Handlingsplanen er et viktig skritt på veien for en mer helhetlig tilnærming fra departementenes side. Handlingsplanen har bidratt til et betydelig sterkere fokus og høyere bevissthet om kjønnsdimensjonens betydning i Utenriksdepartementets (UD) og andre aktuelle departementer, samt hos våre samarbeidspartnere. Det er stor aktivitet og oppmerksomhet på Resolusjon 1325-relaterte områder i alle involverte departement og direktorater og Norges innsats blir lagt merke til internasjonalt.

Samtidig er det fortsatt behov for en ytterligere institusjonalisering av arbeidet for å opprettholde aktivitetsnivået og sørge for fremdrift i gjennomføringen av handlingsplanen på en effektiv måte. Økt ansvarliggjøring på alle nivåer, synlig lederskap, kompetansebygging og identifisering av gode prosjekter vil stå sentralt i dette.

Formålet med fremdriftsrapporten

I handlingsplanen heter det at "Handlingsplanen skal evalueres årlig i forbindelse med FN-markeringen av Resolusjon 1325 i oktober. Det skal åpnes for revisjoner, endringer og tilføyelser. Evalueringen skal basere seg på rapporter fra de relevante departementene. Rapportene skal være ferdige 15. september og samles i en felles rapport som skal utarbeides av Utenriksdepartementet. Planen og de årlige evalueringene skal offentliggjøres. Det skal utarbeides felles kriterier for departementenes rapportering."

Denne første fremdriftsrapporten for gjennomføringen av handlingsplanen har imidlertid ikke form av en formell evaluering. Det er gått kort tid siden handlingsplanen ble lansert. Berørte departement og etater har ikke fått iverksatt omfattende tiltak, og i langt mindre kan noen effekt av disse måles ennå. Utenriksdepartementet og Norad har i tillegg vært igjennom en intern omorganisering.

Fremdriftsrapporten er hovedsaklig basert på egenrapportering fra berørte departement og etater. Rapporteringen er i seg selv en del av oppfølgingen av handlingsplanen, og denne rapporten skal være et hjelpemiddel for videre gjennomføring av Resolusjon 1325. Hovedinnsatsen fremover vil rettes inn på å bidra til en effektiv integrering av kjønnsdimensjonen i alle aktiviteter støttet av Norge. I 2007 skal handlingsplanen underbygges med 130 millioner NOK til målrettede tiltak gjennom UDs innsats på det humanitære området og innenfor fred og forsoning. I tillegg har UD en egen bevilgning for kvinners rettigheter og likestilling på 200 millioner til katalytiske tiltak.

2. Foreløpige funn og erfaringer

Høyt bevissthetsnivå om overordnede målsetninger

Egenrapportene gir uttrykk for et høyt bevissthetsnivå om handlingsplanens eksistens og den politiske prioriteringen av tematikken kvinner, fred og sikkerhet. Egenrapporteringen har ytterligere bidratt til å øke denne bevisstheten. Samtidig rapporteres det om behov for mer kunnskap om planen, med særlig fokus på hvordan den skal leses/forstås og operasjonaliseres. Mange anerkjenner viktigheten av Resolusjon 1325, men det kan lett bli et mantra ord uten innhold dersom den ikke operasjonaliseres.

Økt aktivitetsnivå

Det rapporteres om nye aktiviteter som direkte følge av handlingsplanen, så vel som intensivering og mer systematisk arbeid med pågående prosesser og aktiviteter. Det har også blitt initiert tiltak på politikkområder som tradisjonelt har vært oppfattet som kjønnsnøytrale. UD registrerer stadig flere søknader om støtte til prosjekter for gjennomføring av Resolusjon 1325. Dette til tross for at det i budsjettåret 2005/2006 var begrensede ressurser øremerket til dette formålet. Økt oppmerksomhet omkring Regjeringens prioritering av kjønnsdimensjonen i norsk innsats for fred og sikkerhet kan ha bidratt til dette.

Planen har også ført til økt oppmerksomhet og aktivitet rundt behovet for kjønnsbalanse og rekruttering av kvinner til sivile og militære stillinger innenfor departementene, Forsvaret, Politiet og i internasjonale operasjoner.

Gradvis økende ansvarlighet og mer systematisk oppfølging

Departement og enheter som har avsatt ekstra ressurser til koordinering og oppfølging av arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet har god erfaring med dette. Politisk ledelses kontinuerlige fokusering på Resolusjon 1325 og kjønnsdimensjonen i norsk politikk har vært særdeles viktig for å spre engasjement og for å sikre ansvarlighet for gjennomføring på alle nivåer i etatene. Når politikere etterspør informasjon og resultater bidrar dette positivt til gjennomføring av målsetningene i planen. Arbeidet med oppfølging av målsetninger i handlingsplanen er likevel ikke systematisk nok, da

gjennomføringen i stor grad drives frem av enkeltpersoner. Det er verken holdbart eller ønskelig at enkeltpersoner har ansvar for pådriverrollen alene.

Til tross for den korte tiden siden planen ble lansert rapporterer departementene at de allerede har erfart fordelene ved å ha en felles handlingsplanplan og målsetninger på nasjonalt nivå. På embetsnivå har handlingsplanen fungert som en ramme for diskusjoner og konkret samarbeid på tvers av departementer og fagmiljøer.

Bedre synlighet

Resolusjon 1325 og kjønnsdimensjonen innenfor arbeidet med fred og sikkerhet er blitt mer synlig i norsk utenrikspolitikk og utviklingspolitikk etter at handlingsplanen ble lansert, både som et tema i seg selv og som et tverrgående hensyn. Alle departement rapporterer at planen har ført til økt interesse og bevissthet om resolusjonen på nye arenaer. Handlingsplanen har fungert som en rettesnor for politikkutforming, og som et politisk manifest å vise til. Å ha et håndfast produkt å distribuere både på norsk og engelsk har også vært viktig for å synliggjøre norske prioriteringer og forpliktelser. Internasjonalt blir Norge ansett å være en spydspiss i arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet. Handlingsplanen er oversatt til engelsk og distribuert til departementenes nettverk nasjonalt og internasjonalt, alle utenriksstasjoner, relevante frivillige organisasjoner, og til de politiske partiene.

Målbarhet

Hva slags resultater kan oppnås med en interdepartemental handlingsplan for gjennomføring av Resolusjon 1325? Hva klarer vi å endre, og har endringen den effekten vi ønsker? Måling av tiltakenes effekt er en stor utfordring. Handlingsplanen er ambisiøs og har et bredt nedslagsfelt. Planen inneholder tiltak på mange nivåer. Selv om mange oppfatter at Norge er et av de landene som har kommet lengst i prosessen med oppfølging av en nasjonal handlingsplan er det vanskelig å vurdere i hvilken grad innsatsen bidrar til bedre livsvilkår for mennesker i krig og konflikt. Så langt kan vi vise til enkeltteksempler som har gjort en forskjell, og en mer bevisst og helhetlig tilnærming til kvinner og menns, gutter og jenters situasjon i krig, konflikt og i fredsprosesser.

Selv om det kan være vanskelig å måle og beregne effekten av de overordnede målsetningene er det helt nødvendig at de berørte etatene er resultatorienterte. Det må utvikles indikatorer og metoder som gjør det mulig for oss selv og andre å måle de tiltakene vi iverksetter og de prosessene vi forsøker å påvirke. IASC's (Inter-Agency Standing Committee) nye håndbok om kjønns sensitiv analyse i humanitært arbeid - "Gender Handbook in Humanitarian Action (December 2006). Women, girls, boys and men. Different Needs – Equal Opportunities" – er et viktig verktøy i arbeidet for å konkretisere og måle resultater på dette området.

Rapporteringen til denne fremdriftsrapporten er en måte å måle departementenes egen innsats på. Utarbeidelse av retningslinjer og egne brukerveiledninger innenfor hver etat er også et nødvendig skritt på veien i forhold til gjennomføring og fremtidig evalueringer. I tillegg er tilskuddsmottakernes egne rapporter kilder til resultater i felt.

Samarbeid med andre land og frivillige organisasjoner

UD har hatt et samarbeid med andre land (både nordiske og vestlige land, og med postkonflikt land) i forhold til Resolusjon 1325 i flere fora. Erfaringsutveksling med representanter for de landene som har handlingsplaner har gitt gjensidig utbytte. Konsultasjoner og samarbeid med konflikt- og postkonflikt land om deres prioriteringer for en effektiv gjennomføring av resolusjonen, både på politisk nivå og på embetsnivå (for eksempel i Liberia) har også vært nyttig.

I samarbeid med britisk og nederlandsk UD og FNs avdeling for fredsbevarende operasjoner (DPKO) tok norsk UD initiativ til en felles givergjennomgang av FNs gjennomføring av Resolusjon 1325 i sine fredsbevarende operasjoner i DRC Kongo, Liberia, Sierra Leone og Kosovo. Representanter fra norsk og nederlandsk UD deltok også i denne studien. Det er utarbeidet evalueringsrapporter for hvert land og en samlerapport med konkrete anbefalinger til forbedringer som bør gjennomføres i planlegging og iverksettelse av fredsoperasjoner for å sikre bedre implementering av Resolusjon 1325. Evalueringsteamet presenterte rapporten for DPKO og andre FN-aktører i New York i oktober 2006. Tilbakemeldingene på evalueringene fra sentrale aktører i FN og representanter for frivillige organisasjoner var svært positive. Rapportene brukes aktivt som referansepunkt, og bidrar til å ansvarliggjøre både FN

og medlemslandene selv. En oppfølging av dette prosjektet, og lignende evalueringsrapporter kan virke positivt for den videre oppfølgingen av handlingsplanen.

En vellykket gjennomføring av regjeringens handlingsplan hviler på innsats og samarbeid på tvers av departementene, etater, NGOer og forskningsmiljø. Dette er en nyskapende måte å jobbe på, der det fortsatt er et stort potensial for videreutvikling og utveksling av erfaringer på tvers av de ulike miljøene. Den interdepartementale arbeidsgruppen ble etablert før handlingsplanen og har derfor lang erfaring med å jobbe på tvers av departementer og direktorater. Det er likevel en utfordring å samordne aktiviteter og holde hverandre orientert om løpende prosesser i de ulike instanser.

Departementenes evne til å samarbeide med og konsultere interdepartementalt og med eksterne aktører avhenger i stor grad av kapasitet og tilrettelegging. UD og Norad har løpende kontakt med organisasjonene, og det har blitt opprettet et forum for dialog og informasjonsutveksling. Handlingsplanen sier at det skal "etableres et samarbeidsorgan bestående av det interdepartementale utvalget, berørte direktorater, relevante forskningsmiljøer og de frivillige organisasjonene. Dette organet skal møtes to ganger årlig for gjensidig utveksling av informasjon, kunnskap og erfaringer om pågående prosjekter". Dette organet er etablert, og hadde sitt første møte i juni i fjor. De frivillige organisasjonene har signalisert at det også er behov for et forum for mer inngående faglig diskusjon, noe som også er i departementenes interesse.

I tillegg til departementenes egne kanaler ut i felt som gjennom utenriksstasjonene og FN, er vi avhengig av gode samarbeidsrelasjoner med aktører i sivilsamfunnet. Blant annet innenfor fred, forsoning og humanitær innsats har UD vært en systematisk pådriver for at FN-organisasjonene, Røde Kors og frivillige organisasjoner styrker arbeidet med integrering av kjønnsperspektivet. Sentrale fora i denne sammenhengen er IASC (Inter-Agency Standing Committee), ICRC DSG (donor support group), OCHA DSG, og organisasjoner som UNDP/BCPR, UNHCR og UNICEF.

Norske frivillige organisasjoner og enkeltpersoner har både kunnskap og nettverk av stor verdi for departementene og Norad. Tilgang til kompetanse på kjønn, konflikt, fred og sikkerhet som finnes i forskningsmiljøene er også avgjørende for en helhetlig og analytisk basert tilnærming til dette feltet. Det er stort potensial for bedre

koordinering og nye samarbeidsformer både mellom og innenfor de berørte departementene og direktoratene/etatene, og med det sivile samfunn.

Gjennomføring av Resolusjon 1325 gjennom frivillige organisasjoner med støtte fra UD og Norad

UD og Norad viser til at det er innført retningslinjer for økonomisk støtte via frivillige organisasjoner i forhold til eksplisitt fokus og rapportering på Resolusjon 1325. Dette medfører at UD stiller krav om at alle samarbeidspartnere i FN, og frivillige organisasjoner integrerer et kjønnsperspektiv i sine programmer og prosjekter.

Handlingsplanen har virket fokuserende og retningsgivende for dette arbeidet. Norad rapporterer at de større organisasjonene spesielt; ”har en rekke interessante innretninger som virker inn mot implementeringen av 1325 Handlingsplanen. Det gjelder blant annet personell og ressurser; opprettelse av egne arbeidsgrupper, involvering av kvinnerådgivere, opplæringstiltak og profilering mot lokalt ansatte etc.”. Eksempelvis har Norges Røde Kors vært en aktiv pådriver når det gjelder integrering av kjønnsdimensjonen over for internasjonale Røde Kors (ICRC).

Frivillige organisasjoner står for store deler av kanaliseringen av midler til internasjonale nettverk og lokale NGOer i konflikt-, postkonflikt eller ustabile land og områder, og for direkte implementering av humanitært arbeid i krigs- og krisesituasjoner. Frivillige organisasjoner har lang erfaring fra kvinneverrettede bistand. I følge Norads vurdering av organisasjonenes rapportering har handlingsplanen hatt en positiv innvirkning på å tenke overordnet på inkludering av og deltagelse for kvinner. Samtidig peker rapporteringen også i retning av at ikke alle organisasjoner har god nok kjennskap til resolusjonens innhold og hva den faktisk innebærer. Generell rapportering på kvinner og likestillingstiltak kan således også tyde på at det er et behov for opplæring og kompetanseheving rundt resolusjonen og arbeid med fredsbygging og konfliktsensitivitet i et kjønnsperspektiv. IASC’s håndbok er et viktig bidrag i så måte. Det samme kan også sies om flere av departementenes rapporter: at man ser en generell rapportering på fredsarbeid og/eller kvinneverrettede

tiltak – uten at den nødvendige analytiske sammenhengen er til stede. På det humanitære området har det skjedd en meget positiv utvikling når det gjelder bevisstgjøring og oppfølging av kjønns sensitiv analyse og implementering i humanitære prosjekter.

Norad henviser til at flere organisasjoner understreker behovet for kontekstspesifikke vurderinger av krisesituasjoner, og at slike vurderinger gjør det vanskelig å forhåndsdefinere behov og tiltak. Dette er problemstillinger som må tas alvorlig. Samtidig vil vi advare mot faren for ”å skjule seg bak” at man i krisesituasjoner må håndtere akutte behov, og derfor ikke kan ta hensyn til kjønns spesifikke behov. Integrering av kjønns perspektiv må ikke bli sett på som ”ekstraarbeid”, men som en naturlig og nødvendig del av all innsats for fred, sikkerhet og utvikling. Integrering av kjønns perspektivet er en måte å sikre en mer effektiv og målrettet bruk av bistandsmidler. Derfor må denne typen perspektiv innarbeides i forkant, slik at kompetansen på kjønn og likestilling er der og rutinene fungerer når krisen inntreffer.

Norge som tilrettelegger av fredsprosesser

Som tilrettelegger i fredsprosesser skal Norge bidra til å sikre representasjon av kvinner i fredsforhandlinger, og støtte særlige tiltak for at å ivareta kvinners rettigheter, behov og prioriteringer i slike forhandlinger og i fredsavtaler. Seksjon for fred og forsoning i UD spiller en sentral rolle i Norges arbeid for å gjennomføre Resolusjon 1325. Seksjonen leder tilretteleggerarbeidet i forhold til prosessene på Filippinene og Sri Lanka, og støtter opp om fredsprosesser i en rekke andre konfliktområder. Seksjonen bidrar også med betydelige midler til arbeid for fred og forsoning i regi av norske og internasjonale NGOer, og har på den måten muligheten til å sette krav om kjønns sensitivitet og gjennomføring av Resolusjon 1325.

Seksjon for fred og forsoning påpeker Norges begrensende rolle som rådgiver og tilrettelegger, og at det vil være opp til partene å avgjøre om kvinner skal delta eller ikke. Hovedfokuset ligger derfor på påvirkning gjennom politisk dialog, økonomisk støtte til det sivile samfunn og/eller til relevante prosesser. Ambassadene, frivillige

organisasjoner og ulike FN-organer er de viktigste aktørene for kanalisering av norsk støtte til kvinners deltagelse og ivaretagelse av kvinners interesser i fredsprosesser.

Norge skal være en tydelig fredsnasjon, og vi har et særskilt ansvar for å påse at kjønnsperspektivet er ivare tatt i fredsprosesser der vi er direkte engasjert, enten i form av en formell rolle som tilrettelegger, eller i en støttefunksjon. Norge er offisiell tilrettelegger for fredsforhandlingene på Sri Lanka og Filippinene, og har således et særskilt ansvar for å rette søkelyset mot Resolusjon 1325 i disse landene. Det rapporteres at på Filippinene ”er kvinner godt representert i begge forhandlingsdelegasjonene, og den ene parten har en kvinnelig forhandlingsleder. I overvåkingmekanismen som er etablert for MR-avtalen partene i mellom er kvinner også godt representert, både totalt og i ledende roller”. Ved utvelgelse av personell til den sivile observatørstyrken på Sri Lanka, *Sri Lanka Monitoring Mission*, har det blitt lagt vekt på at styrken bør ha en jevnest mulig kjønnsbalanse. Det vises imidlertid ikke til konkrete tall, og dette gjør det vanskelig å måle fremgang og resultater.

Seksjonen har støttet flere typer prosjekter, deriblant et prosjekt i regi av det finske *Crisis Management Initiative (CMI)* for å evaluere i hvilken grad kvinner har blitt involvert i implementeringen av fredsavtalen i Aceh. Sluttrapporten fra CMI kommer med en rekke forslag til hvordan man kan styrke kvinners politiske, økonomiske og sosiale deltakelse i den videre prosessen i Aceh. På Haiti har seksjonen bevilget penger til opplæringstiltak for nyvalgte kvinnelige parlamentarikere i regi av MINUSTAH, samt et bidrag til et prosjekt for kvinner og sikkerhetsreform i regi av INSTRAW. I tillegg har departementets samarbeidspartner ISPOS blitt oppfordret til å prioritere kvinner i sitt forsoningsarbeide mellom de politiske partiene.

Seksjon for fred og forsoning har utarbeidet en strategi for hvordan seksjonen kan arbeide mer systematisk og målrettet i forhold til kvinner, fred og sikkerhet.

Seksjonen vil blant annet:

- Oppfordre partene til å i større grad inkludere kvinner i forhandlingsdelegasjoner. I alle invitasjoner til forhandlinger/samtaler skal det legges vekt på viktigheten av kvinnelig deltakelse i partenes delegasjoner.

- Arbeide for en jevn kjønnsbalanse blant egne deltakere i freds- og forsoningsprosesser. Alle norske delegasjoner i forbindelse med forhandlinger/samtaler eller reiser til samarbeidsland bør bestå av både kvinner og menn.
- Påse at kjønnsperspektivet settes på dagsorden i forbindelse med utforming av fredsavtaler, og være en pådriver for at kvinners rettigheter blir konkret og effektivt ivaretatt i gjennomføringen av disse. Seksjonen skal sørge for at personer og miljøer med spesiell kompetanse på området inkluderes på et tidlig tidspunkt i prosessene.
- Påse at kjønnsbalansen ivaretas ved utvelgelse av norsk personell til overvåkningsstyrker. Kjønnsperspektivet skal fremgå av alle instruksjoner som utarbeides til Flyktningshjelpen, forsvaret eller andre enheter som er ansvarlige for utvelgelsen av personell. I overvåkningsstyrker der kjønnsbalansen er skjev skal kvinner prioriteres ved rekruttering av nytt personell.
- Bidra med økonomisk støtte til lokale initiativ og tiltak som på sikt kan bidra til at Resolusjon 1325 gjennomføres.

Hver enkelt ansatt skal påse at strategien følges opp innen egne ansvarsområder. Seksjonsledelsen har det overordnede ansvaret for at strategien følges opp. Strategien skal vurderes årlig i forbindelse med departementets rapportering på hva som er gjort i forhold til Resolusjon 1325

Norge som humanitær aktør

Seksjon for humanitære spørsmål har blant annet gjort følgende som ledd i implementeringen av handlingsplanen:

- Stilt krav til organisasjonene om å integrere kjønnsperspektivet i alle prosjekter og rapportere om dette.
- Systematisk vektlagt betydningen av kjønnsdimensjonene i dialog med FN, Røde Kors og de frivillige organisasjonene, både på politisk nivå og embedsnivå.
- Støttet en rekke målrettede prosjekter på dette området, herunder OCHA/FLTH, personellberedskapsordning for gender-eksperter (GENCAP).
- Støttet arbeidet i IASC med utarbeidelse av genderhåndboken.

- Vektlagt å styrke UD's egen oppfølging av handlingsplanen, gjennom ulike opplærings- og bevisstgjøringstiltak.

Seksjon for humanitære spørsmål forvalter i 2007 100 mill NOK øremerket for kvinner og likestilling. I tillegg skal kjønnsdimensjonen vurderes i øvrig humanitær støtte. Kjønnsperspektivet er innarbeidet i retningslinjene for prosjektstøtte.

Rekruttering og deltagelse

Tilstrekkelig rekruttering av personell av begge kjønn og kvinners deltagelse i beslutningsprosesser er sentralt i Resolusjon 1325 og et viktig innsatsområde i regjeringens handlingsplan. Norge skal støtte opp om kvinners initiativ for fred, og øke antallet kvinner som deltar i konflikthåndtering, fredsforhandlinger og fredsbygging. I handlingsplanen blir det understreket at det fra norsk side skal arbeides aktivt både med å øke andelen norske kvinner i internasjonale fredsoperasjoner, og til stillinger ellers i FN-systemet. Det skal også arbeides for å øke andelen kvinner som arbeider med freds- og sikkerhetsspørsmål internt i de berørte departementene, og i fredsprosesser der Norge er direkte involvert som tilrettelegger.

Det jobbes aktivt med rekruttering av flere kvinner inn til forsvaret og politiet. Tiltak er satt i verk for å øke antallet kvinner til grunnutdanningen generelt, men også til utenlandsoperasjoner spesielt. Tallmessig er kvinner underrepresentert i forsvar, politi og justissektoren, mens kvinners prosentvise deltagelse i internasjonale operasjoner og delegasjoner er noe høyere.

FD og JD ser ut til å ha en rimelig gjennomtenkt og helhetlig tilnærming til spørsmålet om rekruttering av kvinner og jenter, og det å beholde dem i systemet. Og dette arbeidet er nå eksplisitt knyttet opp til gjennomføringen av handlingsplanen.

Norsk deltagelse i internasjonale operasjoner/oppdrag

Når det gjelder rekruttering av sivilt, norsk personell til ulike FN-oppdrag er det NORDEM som står for dette. De rapporterer om følgende tiltak som skal gjennomføres fra høsten 2006:

- Dokumentere og rapportere antall forespørsler pr. oppdrag fordelt på kjønn.
- Dokumentere og rapportere antall fremminger i forhold til tilsetninger fordelt på kjønn.
- Ytterligere rekruttering av særskilte personer med gender kompetanse
- Bevisst fremming av kvinner til stillinger og operasjoner hvor det er en overrepresentasjon av menn med påfølgende statistikkføring.
- Utarbeide søkefunksjoner i databasen som lett muliggjør søk på kjønn.
- Utarbeide en egen liste over spesielt kvalifiserte kvinner som er interesserte i langtidsoppdrag.

Kompetanseheving og opplæring

Det rapporteres om et stort behov for mer kunnskap om innholdet i Resolusjon 1325 og i handlingsplanen. Ikke minst gjør dette seg gjeldende med hensyn til den helhetlige forståelsen – at det dreier seg om mer enn likestilling i form av en rettferdig kjønnsbalanse mellom kvinner og menn. Det er et stort behov for veiledning på hvordan handlingsplanen kan operasjonaliseres gjennom planlegging, gjennomføring og evaluering av tiltak i et kjønnsperspektiv.

I flere av egenrapportene blir det uttrykt bekymring for at handlingsplanen ikke bare må bli et *tema* på dagsorden og noe som det refereres til, men at planens innhold aktivt blir integrert i arbeidet i departementene. Enkelte henviser til at det kan arrangeres flere åpne seminarer, og kanskje en informasjonskampanje om handlingsplanen. I det videre arbeidet vil det være viktig å bruke den samlede kompetansen som finnes i departementene og etatene; samt fortsatt å dra vekslers på ekstern kompetanse i NGOene og i forskningsmiljøene.

Utenrikstjenestens kompetansesenter (UKS) kan dra nytte av denne kompetansen når de skal styrke arbeidet med å ivareta kjønnsperspektivet i alle relevante opplæringstiltak i 2007. Dette skal UKS muliggjøre gjennom dialog med fagavdelingene. Den 31. januar 2007 ble det avholdt et pilotkurs på SR 1325 gjennom Utenrikstjenestens Kompetansesenter (UKS), som ble godt mottatt. Flere kurs vil bli avholdt i løpet av året.

I internasjonal målestokk ligger Norge langt fremme i sin trening og opplæring av personell for utenlandsoppdrag. Det gjelder både den generelle grunnopplæringen, og den operasjonsspesifikke treningen før utreise. Handlingsplanen påpeker behovet for å få inn kjønnsperspektivet i trening/kursing av norsk personell. Ifølge egenrapporteringen blir det nå arbeidet aktivt med å integrere problemstillinger knyttet til tematikken 'kvinner, fred og sikkerhet' i utdanningen av både militært og politi-personell. Tematikken var allerede rimelig godt dekket før handlingsplanen ble lansert – særlig på politiets kurs for personell som skal på FN-oppdrag. Men også Forsvarets FN-kurs inneholder moduler som går på kjønn/kvinner. Det arbeides nå med å integrere denne typen trening/skolering i all type utdanning; både grunn- og videreutdanning samt mer spesialiserte kurs.

Når det gjelder JDs Styrkebrønn gjennomgår alle deltakere i beredskapsgruppen et grunnkurs, der blant annet kulturforståelse og menneskerettigheter inngår som tema. Før utreise til konkrete oppdrag får deltakerne i tillegg landbriefing. Forut for neste grunnkurs og landbriefing vil det bli foretatt en gjennomgang av kvalitet og innhold på opplæringen for å se om det er dekkende i forhold til kravene til opplæring i handlingsplanen.

Når det gjelder trening og opplæring av annet sivilt personell spiller NORDEM en nøkkelrolle. NORDEM har allerede inkorporert en gender-komponent i sitt "Basic Course in Democratization and Human Rights Related Fieldwork," og er i ferd med å utvide denne delen. NORDEM er også i ferd med å revidere og oppdatere "Manual on Human Rights Monitoring" både for å integrere kjønnsaspektet i hvert kapittel og å introdusere et eget kapittel om kvinners rettigheter (ferdigstilles våren 2007). Kjønnsperspektivet er også integrert i Flyktninghjelpens "Camp Management Toolkit". Norge har videre tatt initiativ til at kjønnsperspektivet inkluderes i FNs

opplæringsprogram for den humanitære beredskapsordningen UNDAC og i OCHAs kursvirksomhet vedrørende sivil-militært samvirke.

Norges pådriverrolle overfor FN-systemet

Norge er aktiv som pådriver ovenfor en rekke av FNs fond, programmer og kontorer, både sentralt og på landnivå. Vi legger politisk press på FN for å gjennomføre sine forpliktelser, samtidig som vi bidrar med ressurser og støtte til gjennomføring i form av penger og personell. Norge har blant annet bidratt aktivt til UNDPs arbeid med strategiutvikling på dette området.

Norge er en betydelig bidragsyter til FNs Kvinnefond UNIFEM (50 mill. NOK i 2007). Fra norsk side er det viktig å påse at alle FN-organisasjonene tar ansvar for kvinners rettigheter og likestilling. Gjennom styreverv har vi anledning til å følge opp fond og programmer som bl.a. UNDP, UNFPA og UNICEF. Norge finansierer stillinger og prosjekter for å gjøre DPKO, UNHCR og OCHA i stand til å arbeide mer målrettet med Resolusjon 1325 og integrering av kjønnsperspektiv i sine operasjoner. Fra norsk side jobbes det også aktivt med å integrere kjønnsperspektiv og Resolusjon 1325 i andre resolusjoner og mandater som blir utformet og vedtatt i Sikkerhetsrådet.

Vi fremmer oppfølging av Resolusjon 1325 i FNs Fredsbyggingskommisjon. Kvinne og likestillingsperspektivet er én av fire pilarer i plattformen for det norske medlemskapet i Fredsbyggingskommisjonen. Norge leder kommisjonens arbeid med fredsbygging i Burundi. Under forhandlinger rundt budsjettet for støttekontoret for fredsbygging (Peacebuilding Support Office, PBSO) fikk Norge gjennomslag for sitt forslag om en egen paragraf om kvinner og likestilling i resolusjonen. Denne slår fast at kontoret skal ha nødvendig kompetanse for å sikre at likestillingsperspektivet integreres i kommisjonens arbeid. Det har fra norsk side også vært viktig å sikre deltakelse og innflytelse fra sivilt samfunn både i kommisjonens arbeid i New York og på landnivå.

Begge de to landspesifikke møtene som kommisjonen til nå har gjennomført på Burundi inneholdt konkrete referanser til gjennomføring av Resolusjon 1325, dette

har vært et krav fra norsk side. Det jobbes med å påse at kjønnsperspektivet ivaretas i den nye strategien som utarbeides for fredsbygging i Burundi.

Norge er aktive pådrivere for FN-reform. Stoltenbergs koherens-panel foreslo styrking av FNs arbeid for kvinner og likestilling i FN-systemet. Et forslag som 157 internasjonale frivillige organisasjoner stiller seg bak. Norge mener det er viktig å sikre at den nye gender-enhetens leder sitter ved bordet når beslutninger tas på høyt nivå og at enheten får solide ressurser til operasjonell og katalytisk virksomhet. Norge er villig til å bidra økonomisk for å gjennomføre høynivå panelets anbefalinger om FN-reform.

Vi følger opp FNs arbeid på landnivå. Overgangen mellom fredsbevaring og gjenoppbygging er kritisk, og gjennomføring av Resolusjon 1325 i denne perioden er en svært viktig målsetning. FNs landprogram i postkonfliktfaser bør i større grad tilstrebe en systematisk og koordinert tilnærming til kvinner og likestilling, som ivaretar målsettingene i SR1325. FN-reform åpner for en slik koordinert innsats, inkludert avklaring av mandater, bedre mekanismer for samarbeid mellom enhetene, og en bedre og mer systematisk integrering av hensynet til kvinner og likestilling.

FN-delegasjonen i New York har arbeidet aktivt med å fremheve helseaspektet, og å trekke linjer mellom tusenårsmålene og 1325-arbeidet. Ved flere anledninger har Norge sørget for at Resolusjon 1325 kommer på dagsorden også i andre mulilaterale organisasjoner, så som i OSSEs årlige sikkerhetskonferanse.

3. Anbefalinger og utfordringer

Med tanke på den korte tiden som har gått siden handlingsplanen ble lansert, ser arbeidet med gjennomføringen av handlingsplanen ut til å være godt i gang. Som hovedinntrykk ligger utfordringen videre i å fortsette å utnytte det engasjement og den kunnskap som finnes i systemet til videre kompetansebygging og operasjonaliseringskapasitet innad i de ulike departementene og mellom departementene og de berørte etatene. Det er fortsatt et stort potensial for å ta i bruk

flere tilgjengelige ressurser, virkemidler og muligheter for å gjennomføre resolusjonen. Dette vil kreve ytterligere institusjonalisering av arbeidet for å sikre at det blir fulgt opp på alle nivåer i organisasjonene. Arbeidet er i dag ikke systematisk nok, og i for stor grad avhengig av enkeltpersoners kompetanse og engasjement. Det er et stort behov for en bredere kompetansebygging og ansvarliggjøring for å opprettholde aktivitetsnivået og sørge for fremdrift i gjennomføringen.

Under følger et knippe anbefalinger i den videre prosessen. Disse er basert på direkte råd og innspill i egenrapportene og /eller Utenriksdepartementets analyse av selvrapporteringen:

1. En helhetlig og effektiv oppfølging av handlingsplanen krever større grad av institusjonalisering av arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet i de berørte departement og direktorater. Institusjonaliseringen kan bedres ved mer effektive rutiner for informasjonsdeling, klarere ansvarsdeling i forhold til gjennomføring og måling av tiltak, samt bedre opplæring og veiledning.
2. Hvert departement og alle relevante seksjoner/enheter må gjennomtenke og ta stilling til hvordan Handlingsplanen skal følges opp innenfor egne ansvarsområder.
3. Ansvar for gjennomføring av handlingsplanen bør forankres bedre både på saksbehandlernivå og på ledelsesnivå i departementer og direktorater.
4. Det er viktig at også menn i større grad tar initiativ til å sette kvinner, fred og sikkerhet på dagsorden og delta i fora hvor denne problematikken diskuteres. Menns bidrag er viktig for en helhetlig gjennomføring av Resolusjonen.
5. Det rapporteres om behov for mer kunnskap om handlingsplanen, med særlig fokus på hvordan den skal forstås og operasjonaliseres. Identifisering av vellykkede prosjekter og gode eksempler ("*best practice*") vil kunne bidra til en bedre forståelse av hva gjennomføring av resolusjonen innebærer i praksis. Opplæring er et annet viktig tiltak.

6. Det bør utvikles rutiner og verktøy for at ulike aktørene kan dra veksler på hverandres kompetanse og erfaring med trening og opplæring av personell for utenlandsoppdrag.
7. Det bør vurderes om det kan være hensiktsmessig å gi særskilt fokus på gjennomføring av Resolusjon 1325 i land og områder der Norge allerede spiller en betydelig rolle.
8. Norge bør fortsette sin pådriverrolle overfor FN, bl. a ved å følge opp anbefalingene fra givergjennomgangen av Resolusjon 1325 i FNs fredsbevarende operasjoner.
9. Man bør søke å aktivt involvere de frivillige organisasjonene i kompetanseutviklingen.
10. Norge bør arbeide aktivt med å konkretisere implementeringen av kjønnsperspektivet i tråd med IASC's håndbok. Viktig å synliggjøre konkrete resultater og best practices på dette området.
11. Det å ta opp problemstillinger knyttet til kvinner, fred og sikkerhet i politisk dialog og mekling er et viktig virkemiddel for å gjennomføre Resolusjon 1325. Dette krever bevissthet og kompetanse på hvordan dette gjøres, både hos embetsverket og hos politikerne. Dette området er det behov for å sette søkelys på i den videre oppfølgingen av planen.
12. Tiltak for å sikre rekruttering av kvinner i Forsvaret og i Politiet må følges opp med integrering av kjønnsperspektiv i operasjonelle tiltak for å oppnå målsetningene i handlingsplanen.
13. Det er et stort potensial for å følge opp planen gjennom strategisk tenkning rundt stillingsutlysninger og rekruttering av personell, for eksempel ved å etterlyse personer med kompetanse på integrering av kjønnsperspektiv til både sivile og militære stillinger. Dette gjelder både internt til departementene og til internasjonale operasjoner og prosjekter hvor Norge har anledning til å påvirke ansettelsesprosesser.

Vedlegg:

Aktivitetsrapport 2006

**over oppfølgingen av Regjeringens handlingsplan for
gjennomføring av Resolusjon 1325 om kvinner, fred
og sikkerhet**

Dette notatet er basert på egenrapportering fra berørte enheter/departementene/seksjonene/direktoratets egen rapportering.

Det er ikke gjort noen vurdering av de rapporterte aktivitetene, bare redigeringer. Aktivitetsrapporten dekker det første halve året i handlingsplanen, fra mai til september 2006. Rapporten er derfor ikke oppdatert på senere aktiviteter. Det er også ikke alle enheter som har innrapportert.

Det er viktig at neste års rapport blir mer omfattende og uttømmende, for at bildet av norsk oppfølging av SR 1325 kan bli mest mulig komplett.

Overskriftene i rapporten følger oppbygningen i Handlingsplanen.

Ansvarsdeling og organisering

Utenriksdepartementet

UD har et overordnet ansvar for å koordinere oppfølgingen av handlingsplanen fra Regjeringens side. Samtlige avdelinger i UD og Norad skal følge opp handlingsplanen innen sine respektive ansvarsområder.

Avdeling for FN, fred og humanitære spørsmål i UD har et overordnet ansvar for oppfølgingen av handlingsplanen. Seksjon for globale initiativ og likestilling har ansatt en saksbehandler i full stilling for oppfølging av departementets arbeid med handlingsplanen.

De enkelte avdelinger og seksjoner har valgt ulike løsninger med hensyn til ansvarsfordeling; noen seksjoner har utpekt en eller flere saksbehandlere med særlig ansvar for oppfølging av Resolusjon 1325 i sin enhet, andre har lagt ansvaret til ledelsen eller til hver enkelt saksbehandler, mens andre mener ansvaret for

oppfølging ligger hos hele avdelingen samlet. Flere seksjoner har utviklet retningslinjer for oppfølging av resolusjonen i tråd med handlingsplanen.

Det er etablert en kontaktgruppe av saksbehandlere fra de mest sentrale seksjonene. Hensikten med kontaktgruppen er å sikre informasjonsflyt, bidra til å integrere 1325-arbeidet i hver enkelt seksjon og sikre ansvarliggjøring for gjennomføring av handlingsplanen. Kontaktgruppen ledes av seniorrådgiver for kvinners rettigheter og likestilling.

I tillegg til kontaktgruppen og den interdepartementale gruppen koordinerer UD også Samarbeidsorganet for Resolusjon 1325, som består av representanter fra departementene, frivillige organisasjoner og forskningsmiljøene som jobber med fred og sikkerhet i et kjønnsperspektiv. Alle disse fora er viktige for å sikre ansvarlighet i oppfølging av handlingsplanen, og for samarbeid på tvers av fagområder.

Norad

Norad har en todelt rolle som fagetat/rådgiver inn mot UD, og bevilgende etat som gir prosjektstøtte til frivillige organisasjoner som arbeider i konflikt- og postkonflikt-områder.

Etter Norads reorganisering, er temaområdene fred, likestilling og demokrati nå lagt til samme avdeling. Per i dag har avdeling for sivilt samfunn (SIVSA) og avdeling for fred, demokrati og likestilling (FLID) saksbehandlere med særlig ansvar for oppfølging av Resolusjon 1325.

Norad har utviklet konkrete retningslinjer for gjennomføring. Retningslinjene vektlegger samarbeid med de norske frivillige organisasjonene, faglig rådgivning og oppfølging av intern kompetanse og kursing i samarbeid med UDs kompetansesenter (UKS).

Forsvarsdepartementet (FD)

I Forsvarsdepartementet er arbeidet med handlingsplanen organisert i linjen mellom departementet og Forsvarsstaben (FST). FD legger spesielt vekt på rekruttering av kvinner til departementet, forsvaret og internasjonale operasjoner. I departementet har Seksjon for personellpolitikk (ved avd. for Personell og fellestjenester) ansvaret for oppfølging av handlingsplanen. Oppfølgingen utføres i samarbeid med gruppen av saksbehandlere med ansvar for likestillingsspørsmål. I FST er det sjef for Personell, økonomi og styring som er ansvarlig for oppfølging av handlingsplanen. FD hadde på rapporteringstidspunktet ikke utarbeidet retningslinjer for gjennomføring og rapportering.

Ledelsen ved de ulike avdelingene i Forsvaret er pålagt å følge opp de konkrete tiltakene i handlingsplanen. Disse tiltakene er formidlet til avdelingene gjennom forsvarsjefens virksomhetsplan. Handlingsplanen har bidratt til at spørsmål knyttet til arbeid med Resolusjon 1325 er blitt systematisert og inkludert i styringsdialog og i styringssystemene i Forsvarets militære organisasjon.

I sitt arbeid med å gjennomføre handlingsplanen har FD først og fremst fokusert på det å øke rekrutteringen av kvinner til departementet, Forsvaret og til internasjonale operasjoner. Av denne grunn er det trolig formålstjenlig at det overordnede ansvaret for gjennomføringen av handlingsplanen er lagt til de avdelinger som har med personell å gjøre. Men handlingsplanen går langt utover det å øke antallet kvinner. Når det gjelder forståelsen for en mer helhetlig tilnærming til handlingsplanen, rapporteres det om behov for å etablere et tettere samarbeid med andre avdelinger og seksjoner i departementet, spesielt Avdeling for sikkerhetspolitikk og Avdeling for operasjons- og beredskapsplanlegging. Dette gjelder særlig på spørsmål som har med internasjonale operasjoner å gjøre.

Justis- og politidepartementet (JD)

Arbeidet med å koordinere oppfølging og gjennomføring av tiltak i handlingsplanen på justisområdet er lagt til Politiavdelingen i JD. Det er ikke avsatt ekstra ressurser til dette arbeidet i departementet. Tiltakene berører flere avdelinger i departementet, Politidirektoratet og Politihøgskolen.

Som hos FD fokuserer JD primært på personellrekruttering og kjønnsbalanse i sin oppfølging av handlingsplanen. JD har spesielt ansvar for rekruttering av kvinner til politi og rettsvesen forøvrig, både til utdanning, yrkesrekruttering og lederstillinger.

Når det gjelder arbeidet med likestilling i politiet er dette basert på langsiktig planlegging og Politidirektoratets strategiske plan for likestilling for perioden 2003 – 2007. Dette arbeidet følges opp med strategisk plan for økt mangfold 2008 – 2012, der både rekruttering av kvinner og personer med etnisk minoritetsbakgrunn skal prioriteres. Barne- og likestillingsdepartementet (BLD)

Barne- og likestillingsdepartementets (BLD) anser sin viktigste rolle som å komme med innspill til kjønnsperspektivet i planen som helhet, og spesielt bidra til økt deltakelse av kvinner på arenaer der forhandlinger foregår og beslutninger fattes. For å kunne evaluere gjennomføringen på dette området, har BLD anbefalt at det i det løpende blir laget en oversikt over kjønnsfordelingen i de fredsdelegasjoner der Norge deltar etc. Oppfølging av likestillingslovens paragraf 21 om 40 prosent av begge kjønn i styre og utvalg står sentralt. Når det gjelder delegasjoner, så omfattes de kun hvor utsendingene har fullmakt til å føre forhandlinger. Rene bistands- og hjelpelegasjoner eller delegasjoner til møter der det ikke skal treffes beslutninger omfattes ikke. Det er et politisk ønske fra BLDs side å tilstrebe jevn kjønnsfordeling også i delegasjoner som faller utenom loven.

Det er Samlivs- og likestillingsavdelingen som har ansvar for å følge opp handlingsplanen. Oppfølgingen ligger i faglaget for Kjønnslikestilling og menneskerettigheter og arbeidet med handlingsplanen er godt integrert i det øvrige arbeidet innen kjønnslikestillingen i departementet.

Internasjonal innsats og fredsoperasjoner

Representasjon/rekruttering/deltakelse

Forsvarsdepartementet

FD I følge handlingsplanen skal det være minimum 25 prosent kvinner ved Forsvarets befalsskoler. Ved årets opptak var det 15,5 prosent kvinner. Det er viktig at det settes inn tiltak for å bidra til at så mange som mulig av de kvinnene som har startet en befalsutdanning, fortsetter i Forsvaret. Et første skritt er å finne ut hvorfor kvinnene eventuelt ønsker å slutte, og om kvinner har en annen grunn enn menn for å ønske dette. Et slikt tiltak er under utarbeidelse i FST. Ved de fleste befalsskolene blir det gjennomført samtaler med studenter som slutter, men denne informasjonen er i liten grad systematisert.

FST ønsker at alle Forsvarets nivådannende skoler, og ikke bare befalsskolene, skal ha minimum 25 prosent kvinner. Dette er et mål for rekrutteringen til skolene.

Det er nå 12 prosent kvinner i det norske ISAF bidraget i Afghanistan (september 2006). Prosentandelen kvinner i ISAF er nesten dobbelt så høy som kvinneandelen i Forsvaret, og dette tolker vi som et klart tegn på at kvinner både er ønsket og selv ønsker å ta del i internasjonale operasjoner.

FST har gitt kapitleierne i oppdrag å øke innsatsen for bedre tilpasning av begge kjønns behov i organisasjonen generelt. Utgangspunktet er at Forsvaret trenger kvinner, og da må kvinner ønske seg til Forsvaret, og de må også ønske å bli der. Lederansvaret er vektlagt for å oppnå dette.

Alle ledere i Forsvaret er pålagt å utarbeide planer for hvordan en høyere kvinneandel skal oppnås. Metodikk for arbeidet og resultatkrav er meddelt kapitleierne. FST vil også følge opp dette tiltaket i forbindelse med utlysingstekster

og tilsetting i stillinger. En økt bevissthet rundt denne prosessen er sentral for måloppnåelse. I tillegg må det etableres gode administrative rutiner spesielt med tanke på dette.

FST har iverksatt et arbeid med å utvikle og vurdere et karrieresystem for å rekruttere og beholde kvinnelige toppleder kandidater. Mentorprogram og lederutviklingsprogram for kvinner er en del av dette. Målet er å etablere en helhetlig systematikk for å fremme kvinnelige toppledere.

Forsvarsstaben har også gitt Vernepliktsverket i oppdrag å utarbeide og forankre en helhetlig strategi for rekruttering til føregangstjeneste og til befalsskolene. Målet er å lage en strategi for seleksjonskriterier og kompetansekrav for å sikre at Forsvaret rekrutterer ønsket personell.

Vi antar at kvinner generelt sett tar stilling til yrkesvalg tidligere enn menn. Vernepliktsverket har fått i oppdrag til å lage et opplegg rundt PRYO for Forsvaret med tanke på å rekruttere flere kvinner. PRYO er et tiltak som gjør det mulig med praktisk yrkesorientering i regi av skoleverket. Tiltaket vil åpne muligheten for at jenter og gutter på ungdomsskoletrinnet skal få direkte kjennskap til Forsvaret gjennom en arbeidsuke ved en av Forsvarets avdelinger. Tiltaket er spesielt etablert for å gi jenter kunnskap om Forsvaret, men det er altså også åpent for gutter.

I høst vil alle kvinner som er født i 1989 bli invitert til frivillig sesjon. Sesjonen skal gjennomføres på en slik måte at den motiverer både kvinner og menn til å gjennomføre førstegangstjenesten. På nyåret 2007 vil de første kvinnene som velger å avtjene førstegangstjenesten etter denne modellen bli kalt inn til tjeneste. FST vil evaluere og kontinuerlig tilpasse dette tiltaket for at det skal få den virkningen vi ønsker, en høyere kvinneandel blant de som avtjener førstegangstjenesten. FST har åpnet for at personell kan få en kortere beordringsperiode til internasjonale operasjoner enn seks måneder, som er det vanlige. Tiltaket er innført for å gjøre det lettere for personell med omsorgsansvar å ta del i internasjonal tjeneste. Operative krav og behov vil være styrende for praktiseringen av ordningen.

Barne – og likestillingsdepartementet

BLD vil med bakgrunn i Likestillingslovens § 21 gjøre andre departement oppmerksom på betydningen av å følge bestemmelsene om minst 40% representasjon av begge kjønn i delegasjoner innen de områder handlingsplanen berører. BLD foreslår å anvende mål om 40% kvinnelig deltagelse også i delegasjoner som i dag ikke hører klart inn under Likestillingsloven.

Justisdepartementet

Politidirektoratet har sterkt fokus på likestilling og rekruttering av kvinner til politi- og lensmannsetaten, spesielt til polititjenestemannsstillinger.

For å øke rekrutteringen til politi- og lensmannsetaten ser vi det som viktig at kvinner og menn har samme muligheter til kompetanseutvikling og avansement. Det er en uttalt målsetting at 30 % nyansatte i lederstillinger skal være kvinner. Vi forsøker å tilstrebe at lederopplæringsprogrammer skal ha mest mulig lik kjønnsfordeling, og kriteriene for opptak til Utrykningsenheten er gjennomgått og

endret for å sikre at kvinner har reell mulighet til å konkurrere mot mannlige kollegaer om plassene.

Likestilling er et av temaene i styringsdialogen mellom Politidirektoratet og politidistriktene, hvilket innebærer at politimestrene skal følges opp på dette punktet.

Rekrutteringsmanualen er gjennomgått ut fra et mangfoldsperspektiv, og likestilling har selvsagt vært tema ved opplæring i personalreglementet.

Vi har i dag 37 % kvinner i etaten, hvorav 19 % er polititjenestemenn, 39 % er jurister og 74 % er administrativt ansatte. Selv om kvinneandelen totalt sett nærmer seg 40 %, er det langt igjen til vi er tilfredse med kvinneandelen i politistillinger. Vi vil derfor videreføre satsningen på likestilling mellom kjønnene i politi- og lensmannsetaten og arbeidet med å øke rekrutteringen.

Politihøgskolen (PHS) har iverksatt mange gode rekrutteringstiltak for å få de beste kandidatene til å søke seg til politiyrket. Tiltakene retter seg mot begge kjønn, og det er ikke laget særlige rekrutteringstiltak rettet mot kvinner. Høgskolen bruker bevisst begge kjønn ved illustrasjonsbilder i brosjyremateriell. De fysiske testene er utarbeidet i forhold til at kvinner og menn generelt sett har ulik fysisk styrke.

Politihøgskolen har som mål at minimum 40 % av nye studenter skal være kvinner. I 2005 var andelen kvinnelige studenter ved PHS 36,4 %. Kullet som starter i høst har en kvinneandel på 32,6 %. At kvinneandelen har gått noe ned i år i forhold til i fjor, skyldes ikke svakere fokus på dette området, men at tallene kan variere fra år til år ut fra antallet kvalifiserte søkere.

Styrkebrønnen.

Gruppen ble tatt ut for to år om gangen og har inntil mars 2006 bestått av 30 medlemmer, herunder dommere, statsadvokater, krigsadvokater, politijurister og personell med bred kriminalomsorgsfaglig bakgrunn. I mars 2006 ble beredskapsgruppen utvidet for består nå av 45 personer, hvorav 13 er kvinner. I tillegg til ovennevnte yrkesgrupper består den nå også av fem advokater.

De enkelte virksomhetene ivaretar seleksjon av søkere fra egen profesjon til Styrkebrønnen, men det er Justisdepartementet som foretar utvelgelse av kandidater til konkrete oppdrag med utgangspunkt i Styrkebrønnpoolen.

I internasjonale operasjoner er kvinner i klart mindretall. I kunngjøringen oppfordres derfor kvinner til å søke. Virksomhetene får i tillegg en sterk føring fra Justisdepartementet om at det så langt det er mulig bør velges ut like mange kvinner som menn. Ved uttak til konkrete oppdrag forsøker vi så langt det er mulig å ha med en kvinne, men det vil være kompetansebehov og den enkeltes mulighet til å reise ut som er styrende.

Erfaring så langt viser at det er vanskelig å oppnå en jevn kjønnsfordeling. Kvinneandelen i Styrkebrønnen, herunder Styrkebrønnpersonell i oppdrag, er i dag ca. 26 %. Vi tilstreber å øke kvinneandelen ved neste rekruttering, men dette kan bli vanskelig. Blant annet fordi kvinneandelen gjenspeiler forholdstallet som allerede eksisterer i de ulike profesjonene/disiplinene.

Utenriksdepartementet

Det er p.t. ca. 230 nordmenn ansatt i FN. Av disse er anslagsvis 95 kvinner.

I den grad det er mulig oppmuntres interesserte og kvalifiserte kvinner til å konkurrere om ledige stillinger i FN-systemet, men det er den aktuelle rekrutterende organisasjon som beslutter hvem som ansettes. I forhold til JPO-programmet er det en overvekt av både kvinnelige søkere og kvinnelige stillingsinnehavere.

Seksjon for humanitære spørsmål støtter gruppe med politimenn/-kvinner i Kabul som bl.a. driver politiopplæring på Politiakademiet. En av hovedmålsetningene er å styrke innsatsen for å rekruttere kvinnelig politi. Det gjennomføres vervekampanjer spesielt rettet mot kvinner, og forholdene legges til rette for sterkere inkludering av kvinner. Det vurderes også et tilknyttet prosjekt hvor det vil bli etablert et mobilt krisesenter for kvinner som er utsatt for vold i hjemmet.

Trening/ opplæring

Forsvarsdepartementet

Forsvarets skolesenter arbeider med å implementere opplæringskravene for å nå målene i handlingsplanen. Skolesenteret har allerede utarbeidet undervisningsopplegg for tiltak mot menneskehandel.

FNs politietiske kodeks er pensum i grunnutdanningen ved Politihøgskolen og behandles mest i faget ordenstjeneste/politilære og yrkesetikk. Etiske perspektiver er svært vesentlige.

Flere fag og tverrfaglige temaer har en rekke berøringspunkter, ikke minst temaet "vold". Politihøgskolen har flere videreutdanninger (studier) som berører "hovedtemaet". Spesielt nevnes studier i "bekjempelse av organisert kriminalitet" og "kulturforståelse og mangfold".

UNPOC (United Nations Police Officers Course), eller FN -grunnkurset ble gjennomført første gang i 1997. I januar 2006, gjennomføres kurs nr. 27. Kurset går over to uker og har engelsk som arbeidsspråk. Alle kursene har deltakere fra flere land. Kurset som ble gjennomført i januar i år, hadde deltakere fra 9 nasjoner, og det er kvinner fra Norge, Pakistan, Romania og Litauen. Kvinner har alltid vært godt representert på kursene.

Utenriksdepartementet har finansiert utdanning av en instruktørgruppe som Politihøgskolen har det faglige ansvaret for, og i dag består denne gruppen av 15 tjenestemenn, hvorav 5 er kvinner. Dette gir en kvinneandel på 33 %. Denne gruppen av instruktører brukes til instruktøroppdrag i inn og utland. Ved oppdrag i utlandet har vi fått meget gode tilbakemeldinger på kvaliteten og holdningene de norske instruktørene har. Det at vi også deltar med kvinner har blitt positivt mottatt.

Samtlige tjenestemenn og kvinner skal gjennomføre og bestå Politihøgskolens grunnkurs for internasjonale operasjoner før utreise. Det faglige innholdet er basert på FN's "Standard Generic Training Modules (SGTM)" som er obligatorisk for alle medlemslandene. Undervisningen i Norge omhandler operasjonsspesifikke utfordringer i forhold til kjønn og konflikt og er fordelt på følgende temaer:

- Kjønn og konflikt – 1 time (Gender Issues)

- Kulturforståelse – 2 timer (Culture Awareness)
- UN Code of Conduct – 3 timer
- Menneskerettigheter (MR) og folkerett – 8 timer.

I MR undervises det i følgende temaer: Introduction to Human Rights; Arrest, Detention and Imprisonment; Use of Force and Firearms; Code of Conduct for Law Enforcement Official og Vulnerable groups including women and children.

Kvinnekonvensjonen, barnekonvensjonen og kvinners rettigheter i forbindelse med arrestasjoner og fengsel er vektlagt. Kjønnsbasert og seksualisert vold omhandles både i fagene UN code of conduct, kulturforståelse og kjønn og konflikt. Kurset gjennomføres i sin helhet på engelsk med 20 norske og 10 utenlandske deltakere hvor av kvinneandelen utgjør ca. 20 %. Kvinner fra muslimske land deltar (Pakistan).

Når det gjelder Styrkebrønnen gjennomgår alle deltakere i beredskapsgruppen et grunnkurs, der blant annet kulturforståelse og menneskerettigheter inngår som tema. Før utreise til konkrete oppdrag får deltakerne i tillegg landbriefing. Forut for neste grunnkurs og landbriefing vil det bli foretatt en gjennomgang av kvalitet og innhold på opplæringen for å se om det er dekkende i forhold til kravene til opplæring i Regjeringens handlingsplan for gjennomføring av FNs Sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Justisdepartementet har foretatt flere feltbesøk/inspeksjoner i Styrkebrønnsammenheng siden gruppen ble opprettet, og det har alltid deltatt en eller flere kvinner på disse reisene

Opplæringen er kvalitetssikret av FNs høykommissær for menneskerettigheter.

Norsk politi har siden 1989 deltatt i internasjonale fredsoperasjoner som CivPol, (Civilian Police, internasjonale politistyrker i fredsoperasjoner). Hovedsakelig har deltagelsen funnet sted i operasjoner under FNs ledelse, men Norge bidrar også med politipersonell under regionale organisasjoner, som for eksempel OSSE og EU - og i bilaterale prosjekter. Hittil har totalt ca. 700 norske polititjenestemenn og -kvinner deltatt i ulike fredsoperasjoner.

Den skandinaviske politimodellen - med et demokratisk, sivilt politi som har støtte både i befolkningen og hos myndighetene - er en modell som FN oppfordrer medlemslandene til å lære av. Norsk politi har høstet stor anerkjennelse for den måten de har opptrådt på i internasjonale operasjoner, både hos partene, kolleger fra andre land, norske utenriksmyndigheter og FNs hovedkvarter i New York. Norsk politi er også representert med en politirådgiver i FNs hovedkvarter i New York.

Pr. i dag har man et kvinneprosjekt i NORAF i Afghanistan som ledes av en tjenestekvinne. Det er også en Women and Child Protection Unit i UNMIL, Liberia, hvor en norsk tjenestekvinne er ansatt. I Bosnia og Kosovo har vi hatt kvinnelige spesialister som etterforskere på seksuelle overgrep.

Justisdepartementet

Ved alle kurs som arrangeres før utreise i fredsbevarende tjeneste, bestreber man å opprettholde kvinneandelen, både av instruktører og elever. På våre United Nations Police Officers Course (UNPOC) undervises det i "Gender Awareness".

Utenriksdepartementet

UKS (Utenrikstjenestens kompetansesenter)

UKS vil i året som kommer styrke arbeidet med å ivareta kjønnsperspektivet i alle relevante opplæringstiltak. Dette skal muliggjøres i dialog mellom UKS og fagavdelingene, samt Prosjekt for kjønn og likestillingsarbeid i utviklingssamarbeidet. Dialogen vil bli styrket ved at Prosjektet gis en plass i Fagrådet for Kompetanseutvikling i Utenrikstjenesten, samt i arbeidsgruppene under Fagrådet. Likeledes skal UKS delta i referansegruppen for Prosjektet. Det tas høsten 2006 sikte på en full gjennomgang av eksisterende kurs og pensum i forhold til integrering av kjønnsperspektivet. Likeledes vurderes det å opprette egne kurs med oppstart våren 2007 (konkret vurderes styrket opplæring i integrering av kjønnsperspektiv i budsjettarbeid, et eget kurs om Regjeringens handlingsplan, samt egen kurspakke om arbeid med tverrgående tema).

UKS legger Regjeringens handlingsplan til grunn for sitt arbeid og bringer perspektivet med inn i dialogen med partnere, blant annet innenfor det internasjonale givernetverket for kompetanseutvikling i utviklingsbistanden. Nettverket utvikler felles kompetanseutviklingstiltak og kurs i utviklingsbistand. UKS kan dermed bidra til at kjønnsperspektivet ivaretas bedre i de felles opplæringstiltakene som iverksettes.

Seksjon for fred og forsoning

Seksjonen har signalisert overfor norske og internasjonale forskningsmiljøer at man ønsker å støtte forskningsprosjekter som på ulike måter belyser problemstillinger knyttet til kvinner fred og sikkerhet. På de månedelige forskningsseminarene som arrangeres i departementet, har det blitt lagt vekt på å invitere både kvinnelige og mannlige innledere.

Seksjon for humanitære spørsmål

Fra seksjonens side har det blitt inngått ad hoc samarbeid med norske forskningsinstitusjoner for å styrke kompetansen vedrørende SR 1325. Dette har foreløpig resultert i et internt seminar. Det er et tiltak som bør følges opp med seminarer på regulær basis både for å styrke kunnskapen til allerede introduserte, presentere temaet for nye og utveksling av erfaringer mellom impliserte.

Seksjonen har videre ambisjoner om å styrke egen innsats i forhold til å fremme temaet ved feltreiser, bilaterale og multilaterale møter og diskusjoner. I forhold til feltreiser skal den enkelte saksbehandler ha et spesifikt ansvar om å rapportere internt i etterkant. I forhold til både feltreiser og multi- og bilaterale møter vil det være viktig å sikre at kjønnsperspektivet inngår i bakgrunnsmateriale og talepunkter for politisk ledelse, samt å legge opp til at 1325-relaterte besøk inngår i politisk ledelses feltbesøk der det er aktuelt.

FN-seksjonen.

Når det gjelder prosjektet på flerdimensjonale og integrerte operasjoner vil kjønnsdimensjonen integreres opp mot tematikk, herunder problemstillinger og dilemmaer knyttet til sikkerhetsreform, valgprosesser, beskyttelsen av sivile og lokalt eierskap. I tillegg vil prosjektet sørge for en mest mulig jevn kjønnsbalanse i gjennomføringen av seks planlagte workshops i tiden framover. Herunder med særlig fokus på lokale aktører.

Seksjonen jobber kontinuerlig med å integrere kjønnsperspektivet og gjennomføring av SR 1325 i samarbeid med FNs fond og programmer.

Seksjon for globale sikkerhetsspørsmål og SUS-landene (Nordem)

NORDEM har allerede inkorporert en gender-komponent i nåværende "Basic Course in Democratization and Human Rights Related Fieldwork," og er i ferd med å utvide denne delen.

Tiltak (gjennomføres i løpet av høsten 2006):

- Bedre integrering av kjønnsperspektivet i undervisningen på basiskurset; Aktiv del i form av gruppearbeid og rollespill.
- Ha egne bolker i basiskurset om kjønnsperspektiv i internasjonale fredsoperasjoner og kvinners rettigheter under internasjonal rett (inkludert kjønnsbasert vold, seksualisert vold og menneskehandel).
- Inkludere kjønnsaspektet ved briefing rett i forkant av den sekundertes utreise og mellombriefing i løpet av oppdraget der hvor det er naturlig.
- Innføre kjønnsperspektivet i sluttrapportene.
- Revidere og oppdatere "Manual on Human Rights Monitoring" både for å integrere kjønnsaspektet i hvert kapittel og å introdusere et eget kapittel om kvinners rettigheter (ferdigstilles våren 2007).

Norad

Kjønnsdimensjonen ved bistand til krigsrammede land har inngått i Norads faglige rådgiving over lengre tid. Etter Handlingsplanen er tema oftere blir innarbeidet mer eksplisitt. Den viser samtidig at det kan være behov for ytterligere styrking av mandater og rapporteringskrav ved gjennomganger slik at kjønnsperspektivet eksplisitt blir vurdert. Erfaringene tilsier videre at i akutte krigsrammede land må tilnærming til kvinne- og likestillingsspørsmål nødvendigvis tilpasses den aktuelle konfliktsituasjonen

Samtaler med Utenrikstjenestens kompetanse senter (UKS) er initiert for å få til en mer helhetlig opplæring rundt kjønn, likestilling og utvikling – inkl. 1325. – neste fase opplæring av ambassadene.

Norad må i perioden fremover også legge vekt på å styrke den interne kompetansen på menneskerettigheter og konflikt i et kjønnsperspektiv for å sikre en bedre integrering av perspektivet i oppfølging, gjennomganger og evalueringer.

Norad er i ferd med å sluttstille et lite veiledningsnotat i første rekke beregnet på bistandsadministrasjonen (UD, Norad og ambassadene) om vurdering av konflikt-sensitiv bistand. En kortversjon av denne vil inngå i vedlegget til Bistandshåndboka som Norad er i ferd med å lage. Her vil det også gjøres direkte referanse til Handlingsplanen. Et eget veiledningsnotat på likestilling og kvinners rettigheter henviser konkret til resolusjon 1325.

Frivillige organisasjoner

Norad-støttede organisasjoner

Norad har mottatt 27 rapporter fra de norske frivillige organisasjoner i forhold til oppfølging av resolusjonen og handlingsplanen. En gjennomgang av rapportene viser at det er stor variasjon i både form, innhold og kvalitet.

Mange organisasjoner fremhever sitt arbeid med vold mot kvinner og trafficking. Handlingsplanen har generelt blitt godt mottatt, og de frivillige organisasjoner fremhever at den har bidratt til muligheter for et mer systematisk fokus og arbeid med kvinner i konfliktområder. Det meldes om en rekke konkrete prosjekter i flere land, Burundi; Sudan; Somalia; Rwanda; Zimbabwe; Palestina; Libanon; Irak; Sri Lanka; Kambodsja; Myanmar; Guatemala; Nicaragua; El Salvador og Balkan.

De større organisasjonene som Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp og Røde Kors understreker at Handlingsplanen ikke har hatt noen reell innvirkning i deres allerede pågående arbeid. Disse har jobbet aktivt opp mot områder under resolusjonen, særlig i form av utsatte grupper og vold mot kvinner i krig/konflikt, både før og etter 2000 og har også vært viktige i arbeidet med å lage den norske nasjonale Handlingsplanen. Et poeng som er verdt å merke seg fra de større organisasjoner er at Handlingsplanens begrensede betydning settes i sammenheng med manglende ressurser (nye) til satsningsfeltet.

Fra NGOene etterlyses det verktøy for hvordan man skal jobbe med kjønnsperspektivet – og ressurser for å utvikle metoder og verktøy. Det er videre et ønske om at Norad kan spille en sterkere rolle i forhold til dette, dvs. faglig og metodemessig.

Barne – og likestillingsdepartementet

Når det gjelder prosjektstøtte som fordeles av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) til organisasjoner som er aktive på familie- og likestillingsområdet, vil BLD gi prioritering til arbeid med 1325. Dette fremgår av retningslinjene for tildeling for 2006. Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF) har (søkt om kr. 55.000) fått innvilget kr. 25.000 for videreutvikling av informasjonstiltaket ”www.fn1325.no”.

Utenriksdepartementet

UD/Seksjon for fred og forsoning

De frivillige organisasjonene som søker om støtte over bevilgningen til overgangsbistand har tatt signalene om at kvinner og likestilling skal prioriteres, og det er svært mange av henvendelsene som nå inkluderer en henvisning og et fokus på 1325 i forhold til sine aktiviteter i land preget av krig, konflikt og fredsbygging. Dette blir jo også vurdert positivt av seksjonene. Seksjonene tar også opp hensynet til kvinner og likestilling i samtaler med relevante partnere.

Tilskuddsmottagere har blitt bedt om å legge likestillingshensyn til grunn for sine aktiviteter, og de har blitt henstilt om å rapportere særskilt på prosjektets relevans i forhold til oppfølgingen av sikkerhetsrådsresolusjon 1325.

Multilateralt samarbeid (FN, NATO, OSSE, EU og AU)

Representasjon, deltagelse, rekruttering

Utenriksdepartementet

Seksjon for fred og forsoning

På den årlige fredsmeglernesamlingen Oslo Forum, som samler verdens ledende fredsmeglere og arrangeres i samarbeid med *Center for Humanitarian Dialogue* (CHD), ble det i år fokusert spesielt på hvilke tiltak som kan iverksettes for å stimulere flere kvinner til å bli tilretteleggere og meglere i fredsprosesser. Alle deltakere ble bedt om å komme med forslag på kvinner som kan være aktuelle som meglere/tilretteleggere. 96 kvinner ble foreslått. Det arbeides nå med en strategi for hvordan listen skal benyttes videre, og CHD har nylig ansatt en person for å lede det videre arbeidet. Det ble også arrangert egne samlinger for de kvinnelige deltakerne for å bygge nettverk og styrke båndene dem i mellom. Problemstillinger knyttet til kvinner, fred og sikkerhet ble drøftet i en rekke sesjoner.

Seksjon for globale sikkerhetsspørsmål og SUS-landene

Politi: Seksjonen samarbeider med Justisdepartementet og Politidirektoratet i å rekruttere av polititjenestemenn/kvinner til fredsoperasjoner. Norge har 18 % kvinner i den operative politistyrken. Dette er en større andel enn de fleste andre land, men det er likevel langt igjen til lik representasjon av kvinner og menn. Med en slik ressursbase er det ikke realistisk på kort sikt å få 50 % kvinner til politioppdrag i fredsoperasjoner. En forsøker å sikre at begge kjønn er representert ved uttak til fredsoperasjoner, men i noen tilfeller har det ikke vært mulig av mangel på kandidater.

I samarbeid med Justisdepartementet vektlegges rekruttering av både kvinner og menn til oppdrag for den juridiske styrkebrønnen. Denne omfatter personell fra hele rettskjeden, og det er således lettere å sikre representasjon av kvinner enn hva som er tilfelle for rene politioppdrag

Vest-Balkanseksjonen

Seksjonen har over flere år finansiert en rekke sekunderinger av personell til OSSE sendelagene og til EUMM i Serbia og i Kosovo, samt til KFOR og UNMIK administrasjonen, inkludert politistyrken i Pristina. Den kjønnsmessige sammensetningen av det utsendte personell har ikke vært et tema fra seksjonens side. Ansvar har ligget hos de rekrutterende myndigheter. Seksjonen vil ta sikte på å utarbeide en statistikk over kjønnsfordelingen av at det personell som har blitt finansiert. Foreløpig kan det opplyses om at en av de i gjennomsnitt fire polititjenestemenn, som har blitt sekundert til OSSE-sendelaget i Serbia hvert år, har vært en kvinne og at en kvinne er sekundert til EUMM i Serbia i 2006. Seksjonen har tidligere støttet deler av arbeidet med å utvikle retningslinjer og opplæringsmateriell om menneskehandel for NATO personell.

Seksjon for globale sikkerhetsspørsmål og SUS-landene

Seksjonen samarbeider med NORDEM (Institutt for menneskerettigheter og Flyktningshjelpen) i forhold til bemanning av stillinger i OSSE-systemet. Seksjonen har bedt NORDEM rapportere om hvordan handlingsplanen for 1325 kan gjennomføres i deres arbeid med rekruttering til internasjonale oppdrag i regi av OSSE og andre IO som FN og EU.

Situasjonsrapport:

NORDEM rekrutterer allerede 50 % kvinner til sin beredskapsgruppe. Ved opptaket i 2005/2006 ble totalt 43 personer hvorav 21 er kvinner. Av 66 personer på oppdrag så langt i 2006 er 27 kvinner. NORDEM praktiserer også en bevisst strategi ved forespørsel til oppdrag ved å spørre minst like mange kvinner som menn. Imidlertid har dette så langt ikke blitt statistikkført. Det har heller ikke blitt ført en statistikk over antall fremminger fordelt på kjønn til internasjonale oppdrag.

Ut fra NORDEMs erfaring oppleves det ofte at det er vanskelig å rekruttere kvinner til internasjonale lederstillinger. Ofte kan det se ut som kvinner med tilstrekkelig opparbeidet internasjonal kompetanse prioriterer familieliv og karriere i Norge fremfor å satse internasjonalt. Dette kan bero på flere faktorer, men i mange tilfeller kan dette ha en sammenheng med at vilkårene for å kombinere familieliv og karriere i en internasjonal organisasjon/operasjon generelt er dårligere enn i Norge (non-family duty stations, lange arbeidsdager, mye reising, korte svangerskapspermisjoner etc).

NORDEM i samarbeid med Flyktningshjelpen forhandler i disse dager om en avtale om sekundering av personell til UNIFEM. Foruten å yte støtte til tiltak som fremmer likestilling og styrking av kvinners situasjon i mer enn 100 ulike land, bidrar også UNIFEM til å reise kritiske problemstillinger som angår kvinner i FN, og til å sørge for at de forpliktelser som er gitt blir etterfulgt.

Tiltak (gjennomføres fra høsten 2006):

- Dokumentere og rapportere antall forespørsler pr. oppdrag fordelt på kjønn.
- Dokumentere og rapportere antall fremminger i forhold til tilsetninger fordelt på kjønn.
- Ytterligere rekruttering av særskilte personer med Gender kompetanse
- Bevisst fremming av kvinner til stillinger og operasjoner hvor det er en overrepresentasjon av menn med påfølgende statistikkføring.
- Utarbeide søkefunksjoner i databasen som lett muliggjør søk på kjønn.
- Utarbeide en egen liste over spesielt kvalifiserte kvinner som er interesserte i langtidsoppdrag.

Talsmannsarbeid ovenfor de aktuelle organisasjonene i form av f.eks. etterspørsel av retningslinjer/ målsettinger og konkrete resultater/tiltak, eller bedre tilrettelegging for kvinner på arbeidsplassene (i den grad det er mulig) f.eks. ved at det finnes et velfungerende personalsystem der problemer som seksuell trakassering kan tas opp.

EU

Norge deltar i oppbyggingen av den nordisk- estiske innsatsstyrken i EU (EU battle groups), med et bidrag på ca. 150 mann. Nordic battle group (NBG) skal stå i beredskap i første halvår 2008, for innsetting i krisesituasjoner.

Det er laget en "roadmap" for arbeidet i tiden fremover, som inneholder et punkt om oppfølging av UNSCR 1325.

- Det vil bli opprettet en stilling som "Gender Adviser" i staben. Det planlegges å foreta ansettelse i stillingen høsten 2006.
- Retningslinjer for implementering av 1325 i øvelse og sertifisering av styrker vil bli utarbeidet i 2006.

ESDP (European Security and Defence Policy; europeisk sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid)

Operasjon Althea (EUs militære operasjon i Bosnia, overtatt etter NATO i 2004). Norge deltar med 16 personer i denne operasjonen (deres arbeid er ikke relatert til "gender"-spørsmål.) Bortsett fra én offiser til EUs operasjon i Sudan, er dette det norske, militære personellbidraget til ESDP-operasjoner pr idag.

Det er EUs målsetting at relevante sider med FN-resolusjon 1325 skal tas høyde for i ESDP-operasjoner, og som et ledd i den rutinemessige 6-månedersgjennomgangen av operasjon Althea, vil også SR 1325-relaterte spørsmål bli tatt opp i likhet med andre aktuelle problemstillinger. Jeg har ingen informasjon om hva man konkret ser for seg av "gender"-relaterte tiltak, men man kan eksempelvis tenke seg tiltak relatert til støtte til utdanning av kvinner i landet el.l. Som lovet vil jeg kontakte personen som jobber med disse spørsmålene i Rådssekretariatet når hun er tilbake på jobb på torsdag, for å høre om det foreligger konkrete forslag på bordet.

AU

Norge har gitt økonomisk og faglig støtte til AU's arbeid med å utvikle retningslinjer for den afrikanske beredskapsstyrken (ASF) på de sivile området. Ultimo august ble det holdt en fagpolitisk konferanse i Accra i Ghana der utkast til retningslinjer ble drøftet. Utfordringer når det gjelder å fremme kvinners rolle i fredsarbeidet og hindre overgrep mot kvinner ble viet betydelig oppmerksomhet i arbeidet med retningslinjene. Det var også enighet om at det skal utarbeides en "code of conduct" for ASF når det gjelder seksuelle overgrep og retningslinjer for etterforskning og disiplinære tiltak. En vil i denne sammenheng vurdere om AU bør oppnevne en ombudsperson i for disse spørsmålene i hver fredsbevarende operasjon.

Trening/opplæring

Situasjonsrapport: NORDEM har allerede inkorporert en gender-komponent i nåværende "Basic Course in Democratization and Human Rights Related Fieldwork," og er i ferd med å utvide denne delen.

Tiltak (gjennomføres i løpet av høsten 2006):

- Bedre integrere kjønnsperspektivet i undervisningen på basiskurset, ikke kun i form av en presentasjon men som en mer aktiv del i form av gruppearbeid og rollespill.
- Ha egne bolker i basiskurset om kjønnsperspektiv i internasjonale fredsoperasjoner og kvinners rettigheter under internasjonal rett (inkludert kjønnsbasert vold, seksualisert vold og menneskehandel).
- Inkludere kjønnsaspektet ved briefing rett i forkant av den sekundertes utreise og mellombriefing i løpet av oppdraget der hvor det er naturlig.
- Innføre kjønnsperspektivet i sluttrapportene.

Revidere og oppdatere ”Manual on Human Rights Monitoring (deles ut til alle deltagere på kurset og finnes på www.humanrights.uio.no) både for å integrere kjønnsaspektet i hvert kapittel og å introdusere et eget kapittel om kvinners rettigheter (ferdigstilles våren 2007).

FN

FN-Delegasjonen

(delvis i samarbeid med FN-seksjonen i UD) har arbeidet systematisk for å fremme kvinners rettigheter generelt og oppfølging av 1325 spesielt, i møter, i innlegg og i resolusjonsforhandlinger. En har arbeidet aktivt for at politikere, som besøker New York, møter relevante personer og at temaet tas opp, også i bilaterale samtaler. Av innsatsen kan følgende fremheves:

FNs 60. generalforsamling:

- I 5. komité har arbeidet knyttet til administrativ reform og i ulike budsjettvedtak vært viktig. Delegasjonen har systematisk arbeidet for å sikre FN mer ressurser og flere stillinger på området som dreier seg om kvinners rettigheter og likestilling og handlingsplanen for 1325, både i sekretariatet og i de fredsbevarende operasjonene. En vil særlig fremheve forhandlingene i forbindelse med opprettelsen av *Peace Building Support Office* og administrativ reform der Norge aktivt påvirket sluttresultatene og bidro til at presset holdes oppe for å sikre nok kapasitet til organisasjonen og implisitt at arbeidet med dette området gis prioritet. Norge er i realiteten hovedaktøren i komiteen på dette området og går i spissen for å styrke kvinners rettigheter.
- I spesialkomiteen for fredsbevarende operasjoner (C-34) har en vært konsekvent i å legge inn omtale av likestilling i innleggene, med særlig vekt på seksualisert vold og kvinners deltakelse, samt referanse til den norske handlingsplanen.
- I 3. komité var Norge ansvarlig for resolusjonen om kvinnekonvensjonen (CEDAW), som blant resulterte i at det ble oppnådd enighet om betydelig styrking av kvinnekomitéens arbeid.

FNs kvinnekomisjon:

Norge holdt en høy profil under kommisjonen, inkludert i forhold til handlingsplanen.

Andre fora:

- Delegasjonens arbeid, sammen med de øvrige nordiske land og Nederland, har lyktes i å få generalsekretærens tilslutning til å rapportere på reproduktiv helse i MDG-rapportene.
- På møtet om policy dialog om oppfølging av 1325 i april, i regi av DPKO, deltok oberst Kristin Lund.
- Norge har finansiert en likestillingsekspert i DPKO ”*Lessons Learned Unit*” i en overgangsperiode etter at den norske juniorekspert sluttet.
- Delegasjonen sørget for deltakelse av norsk ekspert på et møte i Windhoek i juni/juli om opplæringsprogrammer for implementering av 1325.
- Norge var i stor grad medvirkende til omtalen av seksuell og reproduktiv helse samt stigma i erklæringen som ble vedtatt på spesialsesjonen om HIV/AIDS i juni.

- Norge har anmodet om en egen rapport om UNFPAs arbeid med fistula kampanjen.
- Delegasjonen har arbeidet aktivt for at 1325 ble fulgt opp i Sikkerhetsrådsresolusjon 1674 om beskyttelse av sivile i væpnet konflikt, blant annet ved å avholde et møte i vennegruppen.
- Delegasjonens innsats har resultert i at UNFPA i de humanitære appellene (CAP og Flash Appeals) anmoder om bidrag til kvinnerettete tiltak.
- I vennegruppen for BCPR (*Bureau for Conflict Prevention and Reconstruction*) i UNDP har delegasjonen arbeidet aktivt for et fokus på likestillingsperspektivet i avdelingens arbeid.
- Delegasjonen har bidratt til at FNs policy for støtte til ofre for overgrep av FN-personell har fått en helhetlig tilnærming.

Delegasjonens innsats har ført til at Norge har mottatt en rekke søknader om finansiell støtte til tiltak. Dette har resultert i utstrakt samarbeid og blant andre følgende prosjekt:

- Prosjekt i DPKOs "*Lessons Learned Unit*" om dokumentasjon av kvinners deltakelse i valg i land som har fredsbevarende operasjoner.
- Finansiering av vikar i DPKOs "*Lessons Learned Unit*" etter at norsk juniorekspert sluttet. Rekruttering av norsk kandidat til juniorekspert for full periode.
- Støtte til studiene i DPKO om erfaring fra implementering av 1325 å landnivå.
- Støtte til DAWs hjemmeside "*WomenWatch*".
- Støtte til OCHA for samarbeid med Flyktningehjelpen om etablering av en ressursbase for eksperter.
- Støtte til UNFPA til kvinnerettete humanitære tiltak.
- Støtte til UNIFEM i arbeidet med kjønnsbasert vold.

Av søknader til behandling, kan nevnes anmodning om støtte til to prosjekt fra OSAGI; det dreier seg om styrking av implementering av 1325 på regionalt og nasjonalt nivå og styrking av arbeidet med *gender mainstreaming* i FN-systemet. I tillegg foreligger en søknad om støtte til DPKO i arbeidet med *gender mainstreaming* i fredsbevarende operasjoner. Med det nærmeste forventes en søknad fra OCHA om støtte til arbeidet med *gender mainstreaming* i det humanitære arbeidet i FN, som en oppfølging til de store evalueringene av innsatsen etter tsunamien og jordskjelvet i Pakistan. Endelig forventes anmodning til støtte i forbindelse med studien om vold mot kvinner, som skal legges fram for 3. komité under FNs 61. generalforsamling.

I forbindelse med forberedelser til fredskommisjonens arbeid har en uttrykt prioritering av fremme av likestilling i arbeidet. Av relevante tiltak i denne forbindelse kan følgende nevnes:

- I forberedende møter vedrørende Burundi og Sierra Leone, har en lagt vekt på likestillingsperspektivet i kommisjonens arbeid. Som leder for Burundiformatet vil ambassadør Løvald prioritere oppfølging av 1325.
- Delegasjonen arrangerte en lunsj for nyvalgte medlemmer av fredsbyggingskommisjonen som samtidig deltar i vennegruppen for 1325.
- Forberedelsene til arbeidet i kommisjonen omfattet et møte med generalsekretærens spesialrådgiver for kvinnespørsmål, Rachel Mayanja og

UNIFEM. Det forventes et nært samarbeid med OSAGI og UNIFEM i denne sammenheng.

- Delegasjonen har vært en aktiv deltaker i vennegruppen for 1325. Dette arbeidet vil ytterlige styrkes i forholdet til fredsbyggingskommisjonens arbeid.

Delegasjonen etablerte en intern temagruppe for oppfølging av 1325.

Handlingsplanen er sendt ut til samtlige medlemslands delegasjoner og FN-organisasjoner som er representert i New York; i tillegg har en gitt planen til NGOer og andre som delegasjonen har hatt møter med.

AU

I det norske programmet for opplæring og kompetansebygging for økt afrikansk deltakelse i fredsbevarende operasjoner, Training for Peace programmet, har i flere år arbeidet med spørsmål knyttet til vold mot kvinner og kvinners rolle i konflikter. Det strategisk viktigste bidraget i 2006 er at Norge støtte arbeidet med å utvikle prinsipper og retningslinjer for de sivile komponentene i den afrikanske beredskapsstyrken som er under oppbygging under ledelse av den Afrikanske Union. I dialogen med partnerinstitusjonene i programmet har Departementet understreket at arbeidet med å bidra til oppfølgingen av 1325 må styrkes ytterligere i 2006 i kursvirksomheten. Koffi Annan Peacekeeping Training Centre(KAIPTC) i Ghana samarbeider med DPKO om å utvikle konkrete treningsopplegg for å bekjempe seksuell utnyttelse og misbruk av kvinner i FNs fredsoperasjoner i Afrika. African Centre for the Constructive Resolution of Disputes(ACCORD) har besluttet gjennomgå sine kursopplegg i 1325 perspektiv for ytterligere å styrke oppfølgingen av dette området. Institute of Security Studies(ISS) samarbeider med politiorganisasjonene i det sørlige Afrika og i Øst Afrika om å gjennomføre for å forberede politioffiserer til deltakelse i fredsbevarende operasjoner. Både grunnkurset og spesialkursene om vold mot kvinner og barn og hiv/aids bidrar til oppfølgingen av 1325.

Konfliktforebygging, fredsmekling, fredsbygging

Utenriksdepartementet

MR/DEM-seksjonen

har støttet International Center for Transitional Justice (ICTJ) arbeid både i Liberia og deres Midtøsten- og Nord-Afrikaprogram, herunder med midler for å styrke kjønnsperspektivet i arbeidet med overgangsrettferdighet og styrkingen av menneskerettighetsbeskyttelsen for kvinner i gjenoppbygging etter konflikt... I tillegg har seksjonen i de tilsagnsbrevene der det har vært relevant, lagt inn en passus om gjennomføringen av 1325 og rapportering på slik aktivitet, for å sikre at de organisasjonene vi støtter også prioriterer tiltak for å gjennomføre 1325.

Seksjon for humanitære spørsmål

Støtter i Rwanda gjennom Norsk folkehjelp et prosjekt for å styrke kvinners deltagelse i beslutningstaking i det offentlige liv (2 000 000).

I Sudan bidrar seksjonen gjennom Kirkens Nødhjelp med støtte til et prosjekt som har til hensikt å styrke kvinners posisjon i forhold til fredsarbeid og gjenoppbygging gjennom utdanning. 60 kvinner innen fagområder med særlige relevans for dette formålet mottar årlige stipender for å kunne fullføre sin utdanning. Gjennom samarbeid med FN garanteres det for at kvinnene blir inkludert i relevante oppgaver i forhold freds- og oppbyggingsarbeid etter endt utdanning (1 400 000).

Seksjonen støtter gruppe med politimenn/-kvinner i Kabul som bl.a. driver politiopplæring på Politiakademiet. En av hovedmålsetningene er å styrke innsatsen for å rekruttere kvinnelig politi. Det gjennomføres vervekampanjer spesielt rettet mot kvinner, og forholdene legges til rette for sterkere inkludering av kvinner. Det vurderes også et tilknyttet prosjekt hvor det vil bli etablert et mobilt krisesenter for kvinner som er utsatt for vold i hjemmet.

Seksjon for fred og forsoning

har støttet et prosjekt i regi av *Crisis Management Initiative (CMI)* for å evaluere i hvilken grad kvinner har blitt involvert i implementeringen av fredsavtalen i Aceh. Sluttrapporten fra CMI kommer med en rekke forslag til hvordan man kan styrke kvinners politiske, økonomiske og sosiale deltakelse i den videre prosessen i Aceh.

På Haiti har seksjonen bevilget penger til opplæringstiltak for nyvalgte kvinnelige parlamentarikere i regi av MINUSTAH, samt et bidrag til et prosjekt for kvinner og sikkerhetsreform i regi av INSTRAW. I tillegg har departementets samarbeidspartner ISPOS blitt oppfordret til å prioritere kvinner i sitt forsoningsarbeide mellom de politiske partiene.

SFF Ved utvelgelse av personell til den sivile observatørstyrken på Sri Lanka, *Sri Lanka Monitoring Mission*, har det blitt lagt vekt på at styrken bør ha en jevnest mulig kjønnsbalanse.

På Filippinene er kvinner godt representert i begge forhandlingsdelegasjonene, og den ene parten har en kvinnelig forhandlingsleder. I overvåkingssystemet som er etablert for MR-avtalen partene i mellom er kvinner også godt representert, både totalt og i ledende roller.

Seksjon for globale sikkerhetsspørsmål og SUS-landene

forvalter kap/post 164.73.11.1: Andre ODA-godkjente OSSE-land (Moldova, Armenia, Aserbajdsjan, Georgia, Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan, Usbekistan og Turkmenistan). Dette er land uten direkte væpnet konflikt, men i flere av landene finnes uløste regionale/etniske konflikter som er en konstant trussel mot regional sikkerhet. Norge støtter noen få, konkrete prosjekter som er rettet direkte mot kvinner, nærmere bestemt knyttet til kampen mot menneskehandel og kvinners rett til land. Rundt 3,6 prosent av bevilgningen blir brukt til dette i 2006. Det har vist seg vanskelig å finne gode 1325-relevante prosjekter.

Tiltak:

- Seksjonen ønsker å øke innsatsen til gender-relaterte prosjekter med 4 millioner kroner (dvs. en styrking på 1,4 prosent) til neste år.
- Seksjonen vil arbeide for å få en SR 1325 profil på de eksisterende prosjektene.

Fra de to Afrika-seksjonene:

Under det første konsortiemøtet for **Sudan** i mars 2006 la utviklingsministeren i sitt hovedinnlegg vekt på gjennomføringen av resolusjon 1325 og oppfordret Sudan til å sikre kvinners deltakelse i beslutningsfora og freds- og forsoningsbestrebelser. Det er i Sudan gitt støtte til erfaringsutveksling mellom sørafrikanske og sudanesiske kvinner om deltakelse i freds- og forsoningsprosesser.

I Etiopia støtter Norge følgende tiltak:

- Støtter UNDPs JP for reintegrering av IDPs/expellees - programmet har spesiell fokus på kvinner/kvinneledete hushold (mennene har falt i krig eller er fortsatt mobilisert). Bedrede økonomiske kår gir økt sikkerhet/komplementære program f.eks. mikrofinans, alfabetiseringsprogram, organisering av kvinnegrupper. Gender training vil gi kvinnene større innsikt i rettigheter og bedre muligheter for deltakelse i beslutningsprosesser på (i første omgang) på lokalt nivå.
- Støtter UNFPA JP (UNICEF) program for "Rights to HIV/AIDS Information for Youth, The Defence Forces and National Service" . Programmet bidrar til økt bevissthet om kvinners rettigheter/sikkerhet og vil (forhåpentligvis) redusere spredning av HIV/AIDS når tusener av soldater skal demobiliseres.
- Støtter NGOs -integration gender perspectives. Avtale med KN om gender program. Kapasitetsbygging, gender training kvinners rettigheter, seksualisert vold og omskjæring etc. Målgruppe er både reintegrerte IDPs og lokalsamfunn i andre prosjektområder. Ambassaden har dessuten programavtale med CARE International hvor det gis støtte til programmene: "Integrated Livelihood Security Programme" og "Empowering women who are living in war-affected and IDP-communities and coping in marginal environment". Omfatter organisering av kvinnegrupper-mikrofinans og kapasitetsbygging. Rettighetsbasert.

Den norske innsatsen i **Uganda** har et generelt fokus på kvinners rolle i utviklingsprosessen. Ambassaden har som en del av virksomhetsplanen uttrykt et ønske om dialog med - og faglig bistand fra - hjemmesiden vedrørende hvordan et kjønnsperspektiv kan integreres bedre arbeidet. Norsk støtte til å styrke hensynet til kvinner og likestilling har i 2005 vært spesielt rettet mot kvinners deltakelse i flerpartivalgene 2006. Videre har norsk innsats bidratt til å styrke kjønnsdimensjonen på landets største universitet samt kompetansebyggingstiltak rettet mot kvinnelige småentreprenører. Når det gjelder oppfølgingen av sikkerhetsrådsresolusjon 1325, blir kjønnsperspektivet og kvinners rolle særlig vektlagt i det humanitære engasjementet i Nord-Uganda. I løpet av høsten 2006 planlegges det besøk til Uganda av statssekretær Stenhammer. Besøket vil ha et særskilt fokus på barn og kvinner og likestilling.

I Great Lakes regionen er norske midler i hovedsak humanitær og overgangsbistand - med noe støtte kanalisert gjennom norske frivillige organisasjoner gjennom rammeavtaler med Norad. I **DR Kongo** støtter Norge flere tiltak for reintegrering av barnesoldater - med et særlig fokus på jenter. Denne støtten kanaliseres både gjennom Unicef som har et større program i landet, og gjennom flere norske frivillige organisasjoner som arbeider tett med lokale partnere i landet - særlig religiøse organisasjoner som Pinsemenighetens Ytremisjon, Kirkens

Nødhjelp og Christian Relief Network (CRN). Deres samarbeidspartnere er lokale kirkesamfunn med svært tett forankring til lokalbefolkningen. Ettersom overgrep mot kvinner og barn har vært en stort problem i DRC - tildels som en del av de ulike gruppenes krigføring - støtter Norge også konkrete tiltak rettet mot kvinner som har vært utsatt for vold og overgrep. Denne støtte kanaliseres også gjennom de religiøse organisasjonene som har partnere i landet. Norge skal vurdere den videre innsatsen i Burundi. I dette arbeidet vil det være avgjørende å inkludere hensynet til kvinner og barn i overgangsprosessen, i tråd med retningslinjene i Handlingsplanen for oppfølgingen av 1325.

I **Somalia** støtter Norge en Joint Needs Assessment hvor Unifem jobber aktivt ift. implementering av resolusjon 1325 og har mobilisert for kvinners deltagelse i JNA-prosessen (Joint needs assesement). Det er i denne sammenhengen blant annet planlagt et samarbeid med EU om Country Strategy Paper. Norge skal finansiere en gjennomgående gender-analyse for landstrategien. Den norske handlingsplanen og innsatsen mot sikkerhetsrådsresolusjon 1325 utmerker seg spesielt som relevant for potensiell innsats i Somalia. Med henvisning til innspill under tematisk område "fredsbygging og godt styresett" – understrekes det at en konfliktsensitiv analyse/situasjonsanalyse bør inkludere et kjønnsperspektiv som kartlegger aktører, samt muligheter og barrierer for kvinners deltagelse i fredsprosessen og gjenoppbygging – (implementering av 1325).
Fra Latin-Amerika seksjonen

Norge deltar som ledsagerland i fredsprosessen mellom regjeringen og ELN i Colombia. I forbindelse med demobiliseringen av paramilitære (AUC), har Norge tilbudt støtte til OAS' arbeid med prosessen, og der det er gjort klart at kvinner særlig skal tilgodeses.
Fra Seksjon for Øst-Asia og Oceania

I **Indonesia** ser ambassaden på mulighetene for prosjektoppfølgning knyttet til SR1325.

Det arbeides med oppfølging av SR1325 i **Øst-Timor**. FNs overgangsadministrasjon i landet (UNTAET) har i løpet av det siste året gjennomført et program særlig rettet mot kvinners levekår. Kvinner har vært særlig utsatt for vold og overgrep i de mange urolighetene i landet. Fra flere hold er det imidlertid blitt uttrykt bekymring for at de siste urolighetene på Øst Timor kan medføre tilbakeslag for den positive utviklingen en har sett. Utgangspunktet for UNTAET programmet har vært gjennomføringen East Timorese Women's Platform for action som ble vedtatt i 1999. Programmet er et godt utgangspunkt for samarbeid med den øst-timoresiske regjeringen for å oppfylle regjeringens handlingsplan om gjennomføring av SR 1325 om kvinner, fred og sikkerhet.

Valget i Øst Timor resulterte i en kvinneandel i parlamentet på ca 15%, noe som ansees som positivt. Det er behov for å støtte kvinneorganisasjoner som vil prioritere arbeidet med kvinners deltakelse i beslutningsprosessene, herunder forhandlingene om ny grunnlov, forbedring av rettssystemet og lover, kompensasjon for kvinner og deres familier som har vært utsatt for vold samt bedre helsetjenester for kvinner.

Fra norsk side vil vi vurdere hvilke tiltak som kan iverksettes for å støtte regjeringen på Øst Timor til å gjennomføre SR 1325 om Kvinner, fred og sikkerhet. Støtte vil bli kanalisert via FN.

Fra Seksjon for Sør-Asia

Oppfølging av regjeringens handlingsplan på SR 1325 i **Nepal**.

- Nepal står i dag (september 06) på en terskel mellom aktiv, væpnet konflikt og en mulig fredsprosess. Et mer inkluderende samfunn er en vesentlig forutsetning for en varig fred. Dette vil innebære store omkalfatringer ikke minst hva gjelder kvinnes rolle og stilling i Nepal. Utmeislingen av en fredsprosess for Nepal representerer derfor en unik mulighet til å omsette SR 1325's intensjoner i praksis. Ambassaden i Kathmandu søker å målrette arbeidet med dette på tre måter: I samarbeid og dialog med resten av det internasjonale miljøet; i aktiv politisk dialog med nepalske aktører - som stadig blir utfordret på fraværet av kvinner i prosessen - og i prosjektorientert samarbeid med et utstrakt kvinnettverk.
- I Kathmandu er det nedsatt en egen arbeidsgruppe blant giverlandene som skal sikre at det internasjonale samfunnet bidrar til at kvinnene i Nepal blir direkte og aktivt inkludert i alle sider ved fredsprosessen. Arbeidet ledes av FN. Den norske ambassaden i Kathmandu er nestleder i arbeidsgruppa. Ambassadens mål er at inkluderingen av kvinner og kvinners behov i fredsprosessen blir sett som et politisk behov, ikke redusert til et tradisjonelt utviklingsprosjekt.
- Ambassaden søker stadig å minne nepalske aktører i fredsprosessen om deres ansvar for å involvere kvinner i institusjoner og aktiviteter som arbeider mot en fredsløsning. Ved et par anledninger har ambassaden stilt krav om en større kvinneandel i prosjekter før norsk støtte vurderes. Ambassaden forsøker også bevisst å inkludere godt kvalifiserte kvinner i nettverket som over en lengre periode har fått ta del i norske erfaringer fra andre fredsprosesser.
- Nepal har ingen samlet, politisk orientert kvinnebevegelse. I juni inviterte derfor ambassaden kvinnelige menneskerettsaktivister og representanter for ulike kvinnegrupper og interesseorganisasjoner til et møte med SR 1325 som utgangspunkt. Deltakerne ble utfordret på hvordan de selv kunne ta grep og posisjonere seg selv i prosessen fram mot fred og en ny grunnlovsforsamling. Kvinnene tok utfordringen. Med støtte fra ambassaden arrangerte de et todagers seminar med over hundre deltakere fra et bredt spekter av sosiale, etniske, religiøse og politiske lag i det nepalske samfunnet. Seminaret ble oppstarten på et inkluderende kvinnettverk, med en svært engasjert styringskomité. Nettverket arbeider med en handlingsplan med sikte på å bringe kvinners dagsorden og direkte kvinnedeltakelse i de politiske fora som inngår i en bredere fredsprosess. Ambassaden følger opp nettverket aktivt med moralsk og økonomisk støtte. Nettverket er i startfasen. Det trenger tid på å definere sin rolle og forstå sin politiske slagkraft. Til sammen har de bred kunnskap, erfaring og kontakter – både inn mot sentralt politisk nivå og ut i distriktene. Dersom de klarer å spisse sin politiske agenda, vil de kunne bli sentrale aktører i utarbeidelsen av fredsprosessens mange politiske og tekniske løsninger i tida framover.

Afghanistan Seksjonen har sørget for at kvinne og likestillingsperspektiv er inkludert i alle viktige planer og prinsippdokumenter om Afghanistan. Ambassaden i

Kabul er en pådriver i forhold til å sørge for at kvinne og likestillingsspørsmål inkluderes i nasjonale utviklingsplaner, og støtter også et prosjekt som tar sikte på å styrke Kvinneministeriets muligheter for å påvirke viktige nasjonale planleggingsprosesser. Å bedre jenters muligheter for solegang er et hovedsatsingsområde for norsk engasjement innenfor utdanningssektoren. Det legges også stor vekt på utdanning av kvinnelige lærere. Ambassaden støtter også flere spesifikke kvinnerettede tiltak.

Sri Lanka Det er nylig foretatt en gjennomgang av utviklingssamarbeidet mellom Norge og Sri Lanka. Seksjonen la i den sammenhengen betydelig vekt på kvinnelig deltakelse i det teamet som foretok gjennomgangen. Teamets mandat omfattet også vurderinger og anbefalinger i forhold til SR Res. 1325 (2000). Nye retningslinjer for samarbeidet mellom Norge og Sri Lanka vil bli utarbeidet. Kvinner, fred og sikkerhet vil være et viktig anliggende i det videre arbeidet.

Bangladesh Resolusjon 1325 er særlig relevant for land i konflikt- og postkonfliktsituasjoner. Siden Bangladesh, med et begrenset unntak for Chittagong Hill Tracts, ikke befinner seg i en slik situasjon, har resolusjonen begrenset relevans i ambassadens daglige arbeid. Det eneste punkt hvor ambassadens virksomhet tangerer de spørsmål som er tema for SR 1325 er i forhold til fred og forsoning i Chittagong Hill Tracts. Ambassaden støtter et UNDP-prosjekt for utvikling og forsoning som bl.a. inkluderer en tillitsbyggingskomponent. Ambassaden har, i samtaler med UNDP og myndighetene, fremhevet viktigheten av at kvinner trekkes med i tillitsskapende tiltak i regi av prosjektet.

Det kan forøvrig nevnes at ambassaden støtter flere prosjekter for å styrke kvinners stilling og MR-situasjon generelt. Stikkord for prosjektene er: "empowerment, access to justice, awareness building, networking, strengthening organisational platform, trafficking, sexual abuse, violence". Disse prosjektene ble nylig gjennomgått av NORAD, ref. 0500309-5 "Gjennomgang av Kvinneorganisasjoner" datert 02.06.2006.

Det bør også bemerkes at ambassaden har støttet ovennevnte prosjekter over en lengre periode, og at de ikke er igangsatt som en direkte følge av handlingsplanen.

Norge har satt av 5 millioner kroner til UNDP-programmet Kvinner i fred og forsoning i **Elfenbenskysten**. Programmet skal istandsette ivorianske kvinner til å delta i freds- og valgprosessen og fremme varig likestilling. Det tar direkte tak i utfordringene som er trukket frem i SR1325, herunder vold mot kvinner, og føyer seg fint inn i Elfenbenskystens eget planverk. Tilnærmingen er bred.

Programmet skal bl.a.

- Bistå nasjonale institusjoner i å mainstreame gender inn på alle nivåer
- Bistå det sivile samfunn i å mobilisere kvinner til å delta i freds- og valgprosessen
- Bidra til å bygge opp et ressurscenter i Man-området som kan hjelpe krigslidende kvinner tilbake til samfunnet.
- Bidra til å etablere et nasjonalt UNIFEM-kontor.
- Styrke ivorianske myndigheters evne til å bekjempe kjønnsbasert vold og til å bistå kvinner som har vært utsatt for dette.

Under krigen var kvinner spesielt utsatt. Etter krigen forblir de i stor grad splittet som gruppe i et sivilt samfunn som er sterkt politisert. Noe av håpet er at programmet ved å bringe kvinner sammen, kan bidra til å mobilisere til felles innsats for fredsprosessen - uavhengig av politisk standpunkt.

Norge har inngått avtale med UNDP **Liberia** om støtte på til sammen rundt 10,5 millioner kroner til opprettelse av 10 fylkeshovedkvarter for politiet der egne enheter for beskyttelse av kvinner og barn inngår, samt renovasjon av Politihøgskolen. Kvinner har vært særlig utsatt under og etter borgerkrigen, og antall voldtekter i Monrovia er bekymringsfullt høyt.

Målet for den norske støtten er å bedre Liberian National Police sin evne til å gi beskyttelse for sivilbefolkningen generelt, og kvinner og barn i særdeleshet, gjennom etablering av Women & Children Protection Units, spesialutdanning i etterforskning i overgrepssaker, og etablering av mekanismer for håndtering av fornærmede. Erfaring viser at opprettelse av særskilte mottaksenheter for overgrepssaker bidrar til større fokus på problemstillingene og således kan bidra til å redusere antall overgrep på lengre sikt.

Vest-Balkanseksjonen:

Det blir lagt vekt på å støtte tiltak som støtter opp om fredsprosesser i regionen, herunder Dayton-prosessen i Bosnia-Hercegovina, Ohrid-prosessen i Makedonia og Covic-prosessen i Sør-Serbia. I dette arbeidet har kvinner i mange sammenhenger vært viktige aktører. Det vil bli lagt ytterligere vekt på bevissthet mht integrering av kjønnsperspektivet i dette arbeidet fremover.

Flere prosjekter har i seg elementer av både fredsbygging og beskyttelse og menneskerettigheter.

Et eksempel er Kvinner Kan programmet som har blitt støttet gjennom Norsk Folkehjelp siden 2001 og tidligere gjennom Stabilitetspaktens Gender Task Force fra 1999. Programmet har bidratt til å styrke og synliggjøre kvinners engasjement og rolle i samfunnslivet og beslutningsdyktige fora i Serbia, Kosovo, Bosnia-Hercegovina, Montenegro, Makedonia og Albania. Samtidig har programmet bygget ”broer” og nettverk mellom tidligere motstandere under krigene på Balkan i 90 årene i de enkelte land og mellom tidligere jugoslaviske republikker som har vært i konflikt. Aktivitetene fokuserer på følgende områder: kvinner i politikken, kvinner i næringslivet, i fagforeninger og i media. En evaluering av programmet for perioden 2001-2004 ble foretatt i 2005. Rapporten viser til positive resultater for kvinners deltakelse og trekker også frem at programmet har medvirket til å bygge ned fiendebilder mellom ulike etniske og politiske grupperinger.

Et annet tiltak som kan kategoriseres både under 2.2 og 2.3 er støtten til LNU for samarbeid mellom barne- og ungdomsorganisasjoner på Vest-Balkan og i Norge til fremme av bl.a. konfliktforebyggende tiltak, med vekt på multietnisk samarbeid, vern av menneskerettigheter og utvikling av minoritetsrettigheter og likestilling.

Gjennom den norske Helsingforskomite støttes et regionalt program med MR skoler for ungdom. Overordnet mål er å bidra til å gjennombygge tillitt, skape forsoning og respekt for menneskerettighetene. Dette gjøres gjennom 9-10 dagers kurs for ungdommer mellom 15-19 år med ulik etnisk og religiøs/kulturell bakgrunn. Jenter blir rekruttert på like fot med gutter til kursene.

Nansenskolen gis støtte til Nansen dialognettverket som driver holdningsdannelse og forsoningsarbeid ved å fremme interetnisk dialog, men også etter hvert ulike former for institusjonsbygging. I tillegg får Nansenskolen støtte til et prosjekt for dialog og fredsbygging som består av 17 seminarserier med akademisk fokus, hvorav 14 er rettet mot deltakere fra Vest-Balkan. Seminarene er fokusert på det arbeidet som gjøres gjennom Nansen dialognettverket og søker å motivere til dialog og interetnisk samarbeid. Deltakerne består av f.eks. lærere, kommuneansatte, journalister, politikere og representanter fra NGOer. Tiltakene har ikke et spesifikt kvinnefokus, men kvinner deltar i stor utstrekning. Seksjonen vil understreke større bevissthet mht kvinne deltakelse overfor Nansenskolen.

I Vojvodina, Serbia støttes et prosjekt kalt "Ombudsman as Mediator – Empowering communities as an alternative to conflict". Prosjektet gjennomføres i regi av Nansenskolen i samarbeid med Sivilombudsmannen i den serbiske selvstyrte provinsen Vojvodina, den første og eneste ombudsmanns- institusjonen i Serbia. Vojvodina består av minst 23 ulike etniske grupper og konflikter mellom folkegruppene kan derfor lett oppstå. Prosjektet omfatter kapasitetsbygging av personell og styrking av Ombudsmans institusjonen både på provinsnivå og lokalt nivå (kommunenivå). Prosjektet fokuserer på styrking og kapasitetsbygging av 1) Ombudsmannsgruppen (17 ansatte), 2) Klagekomiteer (innenfor lokal administrasjon), 3) Interetnisk Råd, 4) "Peer"-megling i videregående skoler og 5) Likestilling. Likestillingsgruppen omfatter medlemmer av "Living Without Violence Network", som består av provinsens regjeringsinstitusjoner (representanter for regionale ministre og provinsparlament), statsinstitusjoner og service sentra (social welfare centra, schools, police stations, health service etc) og NGOer som jobber med forebygging av vold. 21 kommuner er med i nettverket. Støtten til Ombudsmannen i Vojvodina ble initiert i 2005 og seksjonen er innstilt på å følge opp støtte til styrking av Ombudsmannens arbeid i Vojvodina.

Konfliktrådene i Norge har i de senere år med støtte fra UD utviklet et godt faglig samarbeid med stiftelsen AFCR (The Albanian Foundation for Conflict Resolution and Reconciliation of Disputes). Prosjektsamarbeidet er basert på at fagfolk fra begge land utveksler kunnskap og erfaring og bidrar derved til å utvikle og forankre meglingsaktiviteten i det albanske samfunn. Hovedmål for 2005/6 er å bidra til institusjonsutvikling og demokratiutvikling i Albania, ved etablering av en vel ansett og godt benyttet sivil meglingsinstans bygget på prinsipper om frivillighet, likeverdig partner og folkelig engasjement ved bruk av lokale meglere. En viktig målgruppe er fagfolk som jobber med familie, vold og kjønnsproblematikk. AFCR samarbeider med Vatra sentret når en forsøker å reintegrere ofre for menneskehandel, spesielt i de sterkt patriarkalske og klanspregede nordlige områdene av landet.

Et regionalt prosjekt Open Fun Football Schools i samarbeid med NFF har fått støtte over flere år. Overordnet målsetning med prosjektet er å fremme etnisk toleranse og skape en grunnleggende og god bevissthet omkring det å tilrettelegge og organisere

gode barne- og ungdomsaktiviteter. Et delmål for Open Fun Football Schools for 2006 er at jenteandelen skal holdes høyest mulig, og prosjektet hadde i 2005 en jenteandel på 30%. I tillegg vil prosjektet fortsette satsningen på å rekrutterer kvinner til instruktørstaben. Resultatene er lett målbare, i form av antall jenter og kvinnelige instruktører som har gjennomført fotballskolene. Et mer overordnet mål om økt toleranse og forbedret bevissthet omkring barne- og ungdomsarbeid lar seg ikke like lett måle. Det er likevel god grunn til å tro at nettopp slike prosjekter evner å innvirke positivt på de mer overordnede, strukturelle målsetninger.

Multilateralt

FN

GENAP (Emergency Gender Roster service) – avtale mellom Flyktningshjelpen og United Nations Inter-Agency Standing Committee (IASC): rekrutteringsbase for FNs kriseoppdrag: 15 Gender avvisors og 2 fulltidsansatte

Når det gjelder prosjektet på flerdimensjonale og integrerte operasjoner vil kjønnsdimensjonen integreres opp mot tematikk, herunder problemstillinger og dilemmaer knyttet til sikkerhetsreform, valgprosesser, beskyttelsen av sivile og lokalt eierskap. I tillegg vil prosjektet sørge for en mest mulig jevn kjønnsbalanse i gjennomføringen av seks planlagte workshops i tiden framover. Herunder med særlig fokus på lokale aktører. FN-seksjonen har, i samarbeid med kolleger i UK og Nederland og FNs avdeling for fredsbevarende operasjoner (DPKO), tatt initiativ til, og i løpet av våren 2006 gjennomført en evaluering av implementeringen av SR 1325 i fire fredsbevarende operasjoner (DR Kongo, Liberia, Sierra Leone og Kosovo). For hver av disse er det utarbeidet evalueringsrapporter. Det er også laget en samlerapport med konkrete anbefalinger til forbedringer som bør gjennomføres i planlegging og gjennomføring av fredsoperasjoner for å sikre bedre implementering av SR 1325. Evalueringsteamet vil presentere rapporten for DPKO og andre FN-aktører i New York i løpet av høsten 2006.

Seksjon for humanitære spørsmål

Støtter UNIDIRs arbeid med å utvikle bedre metoder for å styrke kvinners rolle i et avvæpnings-, demobiliserings- og integrasjonsperspektiv (DDR) gjennom forskning, trening og utdanning (1 100 000).

OSSE

Implementering av 1325 samt OSSEs egen handlingsplan for likestilling har vært et prioritert område i OSSE-arbeidet i 2006. Norge har bl.a. vært opptatt av å få rettet opp den skeive kjønnsbalansen i organisasjonen, særlig i høyere stillinger.

Gjennomførte tiltak:

- Norge fikk 1325 inn som tema under den årlige sikkerhetskonferansen (ASRC) i Wien i juni med Helga Hernes som innleder.
- Norge har prioritert å fremme kvinnelige kandidater til høyere stillinger i OSSE, dessverre uten å få noen antatt.

- Planer fremover: Fortsatt fokus på 1325 i våre innlegg i Det faste råd og andre konferanser, bl.a. det årlige implementeringsmøtet for den menneskelige dimensjon (HDIM).

Annet

Seksjon for multilaterale bank- og finansspørsmål.

En har fra norsk side vist til 1325- resolusjonen i samtlige av instruksene i forbindelse med styremøter i Verdensbanken hvor dette har vært naturlig (eks. styrets diskusjon om Gender Action Plan, postkonflikt land). I møter med Verdensbanken og de regionale bankene har UD vist til resolusjonen og således bedt banken passe på i deres arbeid i postkonflikt. I forbindelsen med den øremerkede støtten som går til Verdensbankens arbeid i forhold til sårbare stater og land i postkonflikt vil en påse at disse hensyn ivaretas.

Fra norsk side har en arbeidet for at postkonflikt land blir prioritert i Verdensbankens nye handlingsplanen for kvinners økonomisk likestilling. Dette har bidratt til at land som Liberia og Afghanistan blir blant de første landene som blir prioritert i handlingsplanen.

Beskyttelse og menneskerettigheter

Seksjon for humanitære spørsmål

- Gjennom Kirkens Nødhjelp støtter seksjonen et prosjekt som yter beskyttelse til kvinner og barn som er flyktninger i grensetraktene mellom Thailand og Myanmar (500 000).
- Seksjonen støtter også ICRCs arbeid i Myanmar. ICRC har unik tilgang til Myanmar og innsatsen er spesielt rettet mot internt fordrevne kvinner og barn (350 000).
- Seksjonen støtter Christian Relief Networks i deres arbeid med internt fordrevne som har blitt utsatt for seksuell vold i Kongo (2 485 000).
- Refugee Education Trust fund blir støttet i et prosjekt som tilsikter å gi spesiell beskyttelse til afghanske flyktningkvinner i Pakistan (2 500 000).
- International Womens Tribune Centre blir støttet i deres informasjonsarbeid i forhold til SR 1325 spesielt rettet mot media (1 000 000).
- Seksjonen har bidratt med støtte til UNIFEMs appell knyttet til arbeid for beskyttelse av kvinner i konflikt i Great Lakes-regionen (4 000 000).
- Seksjonen finansierer en Gender adviser i UNHCR med fokus på beskyttelse av kvinnelige flyktninger i et globalt perspektiv.

Seksjonens prioriteringer i forhold til oppfølging og videre arbeid: Fra seksjonens side har det blitt inngått ad hoc samarbeid med norske forskningsinstitusjoner for å styrke kompetansen vedrørende SR 1325. Dette har foreløpig resultert i et internt seminar. Det er et tiltak som bør følges opp med seminarer på regulær basis både for å styrke kunnskapen til allerede introduserte, presentere temaet for nye og utveksling av erfaringer mellom impliserte.

Det vil også være viktig i den grad det er mulig å bistå samarbeidspartnere i å belyse hvordan 1325 kan være relevant for deres prosjekter. Manglende kjennskap til temaet blant samarbeidspartnere kan være et hinder for effektiv implementering.

Samtlige samarbeidspartnere har blitt pålagt å legge vekt på SR 1325 i implementering av sin humanitære innsats siden handlingsplanen ble presentert. Da prosjektene hovedsakelig har en løpetid på et år, vil det av den grunn foreligge mye data og informasjon gjennom sluttrapporter før neste års statusrapport for handlingsplanen. Det vil derfor være en prioritert aktivitet at det blir gjort en systematisert og spesifikk analyse av sluttrapportenes innhold vedrørende SR 1325. Dette vil kunne fungere som en god indikator for videre arbeid for å implementere SR 1325.

Seksjonen har videre ambisjoner om å styrke egen innsats i forhold til å fremme temaet ved feltreiser, bilaterale og multilaterale møter og diskusjoner. I forhold til feltreiser skal den enkelte saksbehandler ha et spesifikt ansvar om å rapportere internt i etterkant. I forhold til både feltreiser og multi- og bilaterale møter vil det være viktig å sikre at kjønnsperspektivet inngår i bakgrunnsmateriale og talepunkter for politisk ledelse, samt å legge opp til at 1325-relaterte besøk inngår i politisk ledelses feltbesøk der det er aktuelt.

Nasjonalt

Atferdskodekser: se under kompetanse/opplæring FD

NORAD

De fleste frivillige organisasjoner med støtte fra NORAD har en eller annen form for atferdskodekser og etiske retningslinjer. Mange rapporterer at de forholder seg til prinsipper satt i SPHERE-prosjektet (Humanitarian charter and minimum standards in disaster response). Flere organisasjoner har også utarbeidet egne etiske retningslinjer (som for eksempel FORUT). Norsk Folkehjelp rapporterer om et interessant arbeid med å utvikle samsvar mellom deres personalpolitikk og implementering av resolusjon 1325. Organisasjonen FAIR anbefaler helt konkret å endre teksten i Handlingsplanen til å sette krav til utarbeidelse av atferdskodeks – fremfor å anmode om at organisasjonene utarbeider dette på eget initiativ (teksten slik den ligger i Handlingsplanen nå er som følger: ”Frivillige organisasjoner som jobber på oppdrag for UD/Norad bør utforme egne atferdskodekser for sine ansatte”). FAIR understreker at krav om nulltoleranse for kjøp av seksuelle tjenester bør være eksplisitt.

Justisdepartementet

Ved utsendelse er mannskapene prisgitt organisasjonene som har sin interne etterforskning. Hver kontingent som reiser ut er underlagt en kontingentsjef som er Politidirektoratets forlengede arm i misjonen. Han/hun plikter umiddelbart å rapportere til Politidirektoratet ethvert lovbrudd i.h.t. norsk lov som begås av medlemmer av den norske kontingenten. Han/hun plikter også umiddelbart å rapportere til Politidirektoratet dersom medlemmer av den norske kontingenten er involvert i hendelser som bryter regelverk og prosedyrer til den organisasjonen som

leder operasjonen. Skulle det finnes bevis for klanderverdig oppførsel, blir vedkommende repatriert og vedkommende kan bli å anse som "ikke aktuelle" for fremtidige operasjoner. Er det en straffbar handling, går saken til vedkommende politimester for videre oppfølging.

Før utreise av de forskjellige misjonene, blir mannskapene gjort klar over hva man forventer av dem ute i misjonene hvor nulltoleranse er et nøkkelord. Det undervises i "Code of Conduct" på UNPOC-kursene.

For øvrig vises det til handlingsplanen mot menneskehandel (2005 – 2008) og den fornyede innsatsen/handlingsplanen som lanseres i slutten av oktober 2006.

Forsvarsministeren har nylig presentert en handlingsplan for etikk og ledelse i Forsvaret. Flere av tiltakene i denne planen bygger opp under og styrker tiltak i handlingsplanen for 1325.

Multilateralt

Seksjonen for humanitær- og strafferett

arbeider generelt med bekjempelsen av straffrihet for forbrytelser mot menneskeheten, som omfatter kjønnsbasert og seksualisert vold, herunder voldtekt, seksuelt slaveri, påtvungen prostitusjon, tvungen graviditet, påtvungen sterilisering og seksuell vold.

Seksjonen legger stor vekt på målsettingen om å øke kvinneandelen ved nominering og avstemming til ulike verv innenfor den internasjonale strafferetten, og har blant annet bidratt aktivt til å sikre at 8 av de til sammen 18 dommerne i Den internasjonale straffedomstolen er kvinner.

Vest-Balkanseksjonen:

Menneskehandel og vold mot kvinner. Seksjonen har over flere år hatt en gradvis økende støtte til tiltak for bekjempelse av menneskehandel og til assistanse til ofre. I 2005 var denne støtten på nesten 45,5 mill. kroner, hvorav omtrent 23,5 mill. gikk til tiltak for ofre og hvor kampen mot menneskehandel var en primær målsetting. De øvrige midler omfattet tiltak som bidrar til å forebygge og hindre rekruttering og til bekjempelse av vold mot kvinner. Støtten spenner over et vidt spekter og innbefattet tiltak for å forebygge rekruttering gjennom å styrke kvinner og barns stilling og levekår; tiltak direkte rettet mot spesielt utsatte grupper og tiltak for å spre kunnskap og informasjon. Tiltak for å beskytte og assistere kvinner og barn som har blitt utsatt for menneskehandel gis gjennom støtte til krisesentre, behandling av psykiske og fysiske skader og sykdommer, rettshjelp, nødtelefon og ulike typer opplærings og rehabiliteringstiltak. Tiltak for repatriering og reintegrering gis i de tilfelle hvor det er ønsket.

Det gis støtte til tiltak for nasjonal- og regional kapasitetsbygging og samarbeid innen både det offentlige og det sivile samfunn. Herunder kompetanse- og institusjonsutvikling innen justis- og politisektoren og utvikling av juridiske rammeverk. Støtte gis også til forskning og kartlegging og til nettverksarbeid og konferanser.

Støtten kanaliseres gjennom internasjonale organisasjoner som f.eks. IOM, OSSE/ODIHR, Stabilitetspakten UNICEF, UNDP og Røde Kors. Norske organisasjoner som Redd Barna, Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp, CARE, CARITAS og ulike lokale organisasjoner i de enkelte land. Støtten er fortsatt høyt prioritert i 2006.

Opplæring og kompetansebygging. Støtte gis til flere tiltak for opplæring i menneskerettighetsstandarder for juridiske yrkesgrupper, med spesiell vekt på kvinners rettigheter, blant annet under og etter krigssituasjoner: I Bosnia-Hercegovina gjennom Europarådet, et regionalt prosjekt gjennom Norsk Folkehjelp og opplæring av kvinnelige jurister fra regionen gjennom et institutt for kvinne- og kjønnsforskning i Sofia.

Arbeid for beskyttelse av menneskerettighetene og likestilling. Det gis et årlig tilskudd på 5 mill. kroner til UNHCHR sitt arbeid for fremme av menneskerettighetene i regionen. Kjønnsdiskriminering og menneskehandel er høyt prioriterte områder i dette arbeidet.

Gjennom den norske Helsingforskomite støttes som nevnt under 2.2, et regionalt program med MR skoler for ungdom, hvor også kvinners rettigheter blir gjennomgått, i tillegg gis midler til MR prosjekter i regi av de lokale Helsingforskomiteer i de ulike land. Kvinner er målgruppe for flere av disse tiltakene. Seksjonen har imidlertid tatt opp ønske om et klarere kvinneperspektiv med Den norske Helsingforskomite.

Kvinner Kan programmet, som nevnt under 2.2, faller også klart under 2.3., da hovedmålsettingen er å øke bevisstheten om kjønnsdiskriminering og styrke kvinners selvfølelse og kompetanse med mål å delta i beslutningstakingende prosesser i det offentlige og politiske liv. Gjennom Stabilitetspaktens Gender Task Force støttes et Kvinner Kan tiltak for Roma kvinner. En dobbelt diskriminert og meget ressursfattig gruppe. LNU tiltaket er nevnt under 2.2.

Gjennom UNDP gis støtte til Gender Institute ved Universitet i Tirana og Masterprogrammet i Gender and Development, et twinning arrangement mellom Universitetet i Tirana og Universitetet i Roskilde, DK. Prosjektets målsetting er å støtte Gender instituttet til å bli et "Center of Excellence" med høy forskningskapasitet og kunne tilby Masterprogram samt korttidskurs for yrkesaktive fra myndigheter og det sivile samfunn. Målsettingen er å bygge opp instituttets kapasitet til å lede kjønn-og likestillingsprosesser i hele landet, tilby opplæring og forskningstjenester til lokale organisasjoner.

Universitet i Sarajevo støttes for å utvikle et masterkurs om alle aspekter ved likestilling.

Senter for kvinne- og kjønnsstudier v/UiO har fått midler til et samarbeid med Universitetet i Montenegro for å fremme utviklingen av institusjonalisering av kjønnsstudier i regionen og styrke relasjoner mellom forskere i de ulike land.

Flyktninger og internt fordrevne (IDPs). UNHCR har blitt støttet med NOK 20 mill. årlig over flere år. Kamp mot kjønnsdiskriminering er høyt prioritert i FN organisasjonens arbeid på Balkan.

Gjennom Kirkens Nødhjelp støttes drift av leire for Roma internflyktninger i Mitrovica. KN er bedt av UNMIK om å ha ansvaret for drift av fem leire for internt fordrevne Roma/Askali/Egyptere (RAE) i Mitrovica. En bestanddel i prosjektet er etableringen av et eget kvinnesenter med informasjonsprogram om rettigheter og beskyttelse. Målet i denne delen av prosjektet er økt bevissthet blant kvinner i RAE-leirene. Det er grunn til å tro at nettopp slike prosjekter evner å innvirke positivt i så måte. Disse leirene planlegges å utfases i løpet av 2007, og dermed også dette prosjektet.

Et Civil Rights Project i Serbia omfatter fri rettshjelp til flyktninger fra Kroatia og IDPs fra Kosovo. Den juridiske assistansen omfatter bistand til å fremskaffe personlige dokumenter og eiendomsdokumenter fra hhv. Kroatia og Kosovo, for å gi de berørte flyktninger og IDPs muligheten til å gjenerverve eller søke om grunnleggende rettigheter som pensjon, eiendomsrett til privat eiendom, mulighet for retur osv. Prosjektet bistår også med jurisk bistand i retten under eiendomssaker. Prosjektet er et "cross-border" prosjekt fra Serbia til hhv. Kroatia og Kosovo og ble initiert av Flyktningehjelpen i 1996. Tidligere var også Bosnia-Hercegovina inkludert i prosjektet, men er nå faset ut fordi de aller fleste flyktningene har lyktes å returnere til Bosnia. Gjennom prosjektet har også mange flyktninger returnert til Kroatia. Noen har solgt gjenervervet eiendom og etablert seg i Serbia. I dag er prosjektet overført til lokale NGOer, med fortsatt støtte fra UD. Det er etablert et tett samarbeid med UNHCR når det gjelder koordinering og informasjons-utveksling. En ser et behov for videreføring av prosjektet for ytterligere 2-3 år. Kvinners rolle er ikke hovedfokus i dette prosjektet, men flertallet av flyktningene består av kvinner og barn.